

LUNDS
UNIVERSITET
Socialhögskolan

”Bakom varje bortgift flicka så finns det också en bortgift pojke”

**Socionomers beskrivningar av pojkar och mäns
upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck**

Amalia Sterky & Ebba Sandwall

Kandidatuppsats SOPA 63

HT 2021

Handledare: Henriette Frees Esholdt

Abstract

Authors: Ebba Sandwall and Amalia Sterky

Title: *“Behind every girl who has been married off there is also a boy who has been married off” - Social workers’ descriptions of boys’ and men’s experiences of honour-related violence and oppression.* [Translated title]

Supervisor: Henriette Frees Esholdt

Assessor: Carina Gallo

Boys and men who are victims of honour-related violence and oppression are today overlooked and little research exists. The aim of this study was therefore to explore, based on descriptions from social workers who work with helping and supporting people affected by honour-related problems, boys’ and men’s experiences of honour-related violence and oppression. The method chosen for this study was qualitative interviews with 6 social workers. When analysing our results, we applied theories about shame, ethnicity and the ideal victim to illustrate the reasons behind the actors' behaviours in an honour culture. This study found that the social workers described they had experienced that honour-related violence towards the men they’ve met, emerges out of deviations from primarily masculinity and hetero norms and that they can take many forms. The social workers described that boys can have a double role as victim and perpetrator, and the roles can be difficult to change. Furthermore, this study found that according to the social workers, boys can experience complex emotions related to the oppression and their family, and they don’t seek help to the same extent as girls.

Keywords: Honour-related violence, honour culture, male victims, social control, social work

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Arbetsfördelning	6
2 Kunskapsläge	7
2.1 Litteratursökning	7
2.2 Debatten om heder som kulturellt fenomen	7
2.3 Orsaker och former	9
2.4 Känslor och upplevelser	10
2.5 Hjälps och stöd	11
3 Teoretiska utgångspunkter	13
3.1 Teorival	13
3.2 Scheff och Starrins teori om skam & skuld	14
3.3 Necefs teori om traditionell & symbolisk etnicitet	15
3.4 Christies teori om det idealiska offret	16
4 Metod	18
4.1 Metodval	18
4.2 Urval	18
4.3 Genomförande	20
4.4 Bearbetning och analys	22
4.5 Metodens tillförlitlighet	23
5 Resultat och analys	27
5.1 Orsaker och former	27
5.1.1 Orsaker till hedersrelaterat våld och förtryck	27
5.1.2 Former av hedersrelaterat våld och förtryck	31
5.1.3 Hedersutsatta män i relation till hedersutsatta kvinnor	34
5.2 Känslor och upplevelser	35
5.2.1 Känslor av att leva i den dubbla rollen	35
5.2.2 Känslor av att bli kontrollerad	37
5.2.3 Känslor av att inte bli förstådd	38
5.3 Hjälps och stöd	40

5.3.1 Hjälp och stöd som efterfrågas	41
5.3.2 Hjälp och stödets problematik.....	42
6 Avslutande diskussion	45
7 Referenser	48
8 Bilagor.....	51
Bilaga 1 - Informationsmejl till socionomer.....	51
Bilaga 2 – Information inför deltagande.....	52
Bilaga 3 – Intervjuguide	53

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Gift dig med flickan, åk tillbaka till Irak eller så slår vi sönder dig” (Andersson 2012). Det var hotet som Mustafa Hasnawi fick kort innan han mördades av sin flickvåns pappa i Göteborg år 2012 (ibid.). Förhållandet var inte tillåtet av flickvånnens familj och genom relationen ansågs paret förnedra släkten och familjens heder (Schlytter & Rexvid 2016:153f.).

Regeringens definition av hedersrelaterat våld och förtryck grundas i kulturella föreställningar om kön, makt och sexualitet där en familjs anseende och rykte hänger ihop med hur främst flickor och kvinnor beter sig, respektive hur de påstås bete sig (Nationellt centrum för kvinnofrid 2010). Fenomenet blev en uppmärksammat angelägenhet i Sverige på slutet av 90-talet efter hedersmorden på tre unga kvinnor: Sara, Pela och Fadime (ibid.). Samhällets fokus har främst legat på kvinnors utsatthet men pojkarnas dubbla roll som offer och utövare har börjat uppmärksammas på senare år (Rexvid & Schlytter 2012).

Socialstyrelsen (2019:7f.) menar att hedersrelaterat våld och förtryck är svårt att undersöka till följd av att det kan mätas med varierande metoder som bidrar till icke-jämförbara resultat. Den exakta omfattningen är därför svår att säkerställa och det misstänks finnas stora mörkertal (ibid.). Trots att statistik saknas värderar Socialstyrelsen (2020) att hedersrelaterat våld och förtryck ändå är ett omfattande samhällsproblem i Sverige. Ytterligare en anledning till att forskning om hedersutsatta pojkar och män saknas kan grundas i den rådande debatten om huruvida heder är ett kulturellt fenomen eller inte (Borchgrevink 2004; Eldén 2003; Wikan 2003). Vissa forskare vågar inte beröra området då det anses kunna leda till rasism (ibid.).

Den mest omfattande svenska studien om hedersrelaterat våld och förtryck visar att våldet och förtrycket varierar och att män främst blir utsatta för fysiskt våld, hot och sexuella kränkningar (Baianstovu et al. 2019:432f.). I annan forskning framkommer det att familjens heder är beroende av kollektivets åsikter och familjemedlemmarnas beteenden (Schlytter et al. 2009:8). Studien visar att för

pojkar är det upprätthållandet av deras maskulinitet som påverkar familjens heder mest och de kan få en dubbel roll som offer och utövare då pojkar ofta tvingas kontrollera flickor inom familjen (Schlytter et al. 2009:98). Forskarna menar dock att hedersutsatta pojkar inte fångats upp tillräckligt i studien och att ytterligare forskning behövs för att förstå deras situation eftersom studiens enkätfrågor baserats på flickors situation (ibid.).

Forskning om hedersutsatta pojkar och mäns känslor är begränsad men studier har gjorts om hedersutsatta kvinnor. I Sedem och Ferrer-Wreders (2015) studie framkommer det att unga kvinnor känner svagt förtroende till föräldrar och syskon samt att de inte litar på myndigheter eller andra vuxna inom hederskontexten (ibid.). När det kommer till upprätthållandet av hederskontexten och dess värderingar visar forskning att attityden till hedersrelaterat våld och förtryck är svår att ändra på (Rexvid & Schlytter 2012; Sedem & Ferrer-Wreders 2015). Speciellt för pojkar som växer upp och socialiseras in i hederskontextens normer och familjens uppförandekod. Forskarna menar att det finns en rädsla för de konsekvenser som kan medföras om pojkarna och männen motsätter sig hedersnormer (ibid.).

Forskare som undersökt huruvida män söker hjälp eller inte har kommit fram till att män som offer tenderar att inte erbjudas eller vilja få hjälp (Andersen 2013; Kullberg & Sillmark 2017). De menar att detta beror på traditionella könsföreställningar om att män inte ses som offer (ibid.). Även Baianstovu et al. (2019:236f.) lyfter att pojkar och män tenderar att inte bli erbjudna hjälp. I studien framkommer att hedersutsatta pojkar och män kan ha sämre möjlighet att bli sedda, trodda och få adekvat stöd eftersom föreställningen är att den hedersutsatta är en heterosexuell ung kvinna (ibid.).

Den här studien är relevant för socialt arbete eftersom det finns bristande kunskap om hedersutsatta pojkar och män och det därför är svårt att nå och hjälpa målgruppen idag (Nationellt centrum för kvinnofrid 2010; Rexvid & Schlytter 2012). Vi vill lyfta hedersutsatta pojkar och män för att bredda dagens kunskap om fenomenet och öka möjligheten att fånga upp och hjälpa alla utsatta inom hederskontexten. Genom studien kan vi belysa att det inte enbart är unga, heterosexuella flickor som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck och vi kan bidra till att försöka ändra attityder och värderingar inom hederskontexten.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att utifrån beskrivningar från socionomer som arbetar hjälpande och stödjande med hedersutsatta inom kommunala och ideella verksamheter, undersöka hedersutsatta pojkar och mäns upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck. Uppsatsen kommer utgå från följande frågeställningar:

1. Vilka orsaker till och former av hedersrelaterat våld och förtryck beskriver socionomerna att hedersutsatta pojkar och män upplever?
2. Vilka känslor beskriver socionomerna att pojkar och män kan uppleva när de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck?
3. Vilken hjälp beskriver socionomerna att hedersutsatta pojkar och män efterfrågar och får de den hjälpen?

1.3 Arbetsfördelning

Genom hela forskningsprocessen har vi haft ett nära samarbete och varit lika delaktiga i genomförandet. I samtliga delar av studien har vi gemensamt läst, skrivit och haft löpande diskussioner. Intervjuerna genomfördes tillsammans på så sätt att vi turades om att agera intervjuare. Vidare delade vi upp transkribering, kodning och tematisering och granskade sedan noggrant varandras texter under arbetets gång.

2 Kunskapsläge

I följande avsnitt presenterar vi tidigare forskning om hedersutsatta pojkar och män. Inledningsvis redogör vi för sökprocessen och hur vi har fått fram vald forskning. Därefter beskrivs den splittrade debatten om hederskulturen som påverkat all forskning inom området. Vidare presenteras resterande kunskapsläge utifrån valda frågeställningar om orsaker och former, känslor och upplevelser samt hjälp och stöd. Vid brist på tidigare forskning om hedersutsatta pojkar och män har vi delvis inkorporerat studier om hedersutsatta kvinnor och närliggande forskning.

2.1 Litteratursökning

För att få en bild av pojkar och män som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck har vi främst tagit hjälp av Lund universitets egen databas, Lubsearch, samt litteratur inom området. Vi letade efter relevanta studier och rapporter som kan kopplas till forskningsområdet och i Lubsearch har vi sökt efter forskningsartiklar som är peer-reviewed. Sökord som användes i samband med databassökningarna var *heder*, *hedersrelaterat våld och förtryck*, *hederskultur*, *attityder*, *manliga offer*, *honour*, *honour-related violence*, *honour culture*, *attitudes* och *male victims*. Vi läste vetenskapliga artiklar och valde de vi ansåg vara mest relevanta för forskningsområdet. Vi fick även tips på forskare, såsom Åsa Eldén och Tordis Borchgrevink, och fick fram deras forskning genom att söka på namnet i Lubsearch och på Google Scholar.

2.2 Debatten om heder som kulturellt fenomen

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett relativt nytt begrepp som är omstritt i Sverige. Det finns en pågående debatt inom skandinavisk forskning om hedersbegreppet och dess betydelse, huvudsakligen gällande förklaringar till våldet (Nationellt centrum för kvinnofrid 2010). Debatten består främst av två sidor: Forskare som menar att heder är en konsekvens av kultur, såsom Tordis Borchgrevink och Unni Wikan, och forskare som anser att teorin om de kulturella

skillnaderna är en social konstruktion som inte har med saken att göra, exempelvis Åsa Eldén (Borchgrevink 2004; Eldén 2003; Wikan 2003).

Den antirasistiska forskaren Åsa Eldén (2003:55ff.) antar en konstruktivistisk ansats i förhållande till begreppet kultur och anlägger ett feministiskt perspektiv på förståelsen av hedersrelaterat våld. Hon anser att kulturella normer och värderingar är föränderliga och att en person varken är determinerad eller frikopplad från sina kulturella sammanhang. Vidare menar Eldén (2003:86) att ett feministiskt perspektiv på hedersfenomenet "öppnar för möjligheten att analysera våld mot kvinnor relaterat till föreställningar om manlig överordning och kvinnlig underordning". Enligt Eldén (2003:86f.) utmanar detta att ansvaret för våldet inte alltid läggs hos "de andra", exempelvis de från en kontrasterande kultur från den egna.

Tordis Borchgrevink (2004) och Unni Wikan (2003) talar å andra sidan för att heder är ett kulturförankrat fenomen. Likt Eldén (2003:63) anser Wikan (2003:97f.) att kultur inte är statisk, utan ständigt föränderlig. Däremot resonerar Wikan (2003:97) att kultur är idéer, förhållningssätt och värderingar som kommer till uttryck genom människors handlingar och beteenden. Hon menar dock att människor inte nödvändigtvis är produkter av sin kultur utan att alla resonerar, tänker, känner och väljer, men att de påverkas av sin kultur i detta. Wikan (2003:9) förklarar exempelvis att hon anser att Fadimes pappa och mördare, Rahmi, också var ett offer för sin kultur på så vis att kulturen "sa åt" honom att straffa, kontrollera och inte acceptera hot mot sin heder.

I debatten menar Eldén (2003:85) att hon, bland andra, är kritiska till forskare såsom Wikan (2003) som menar att hedersrelaterat våld och förtryck är en konsekvens av en kultur. Enligt Eldén (2003:84f.) framställer dessa forskare hederskulturen som en kontrast till skandinavisk och svensk kultur. Hon menar att det som dessa forskare hittar som förklaringar till våldet är de våldsamma männens gemensamma, främmande kultur. Borchgrevink (2004) är å andra sidan kritisk till att Eldén (2003) anser det misstänksamt och vilseledande att applicera begreppet kultur i samband med heder. Borchgrevink (2004) anser att Eldén inte förstår alla underliggande motiv för hedersrelaterat våld och mord. Liknande anser forskaren Rasool Awla (Borchgrevink 2004) att Sverige måste våga erkänna hedersmord som ett kulturellt

betingat beteende, samt kritisera och avvisa fenomenet och andra aspekter av “invandrarkulturer” som anses vara inhumana.

2.3 Orsaker och former

Socialstyrelsen (2019:7f.) beskriver att det misstänks finnas stora mörkertal gällande hedersrelaterat våld och förtryck och att omfattningen är svår att säkerställa eftersom området är svårt att undersöka. Den mest omfattande studien om heder i Sverige gjordes av Rúna Baianstovu et al. (2019:27) och syftade till att kartlägga hedersvåldets karaktär och omfattning för 6 000 elever i Stockholm, Göteborg och Malmö stad. Resultatet visade att 7 till 10 % av respondenterna utsätts för heder. 7 % är utsatta för kollektivt legitimerat våld och omkring 10 % av ungdomarna lever med oskuldsnormer (ibid.). I en annan rapport av Ungdomsstyrelsen (2009:112), som kartlade arrangerade bröllop, framkom att 9 % av pojkarna som svarat på enkäten inte får välja vem de vill gifta sig med. I rapporten lyfts även en tidigare enkätundersökning från år 2005 där Socialstyrelsen undersökte förekomsten av hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen konstaterade efter sin analys att 25 % av pojkarna hade blivit utsatta för kränkande behandling, våld eller hot av sina föräldrar sedan de började gymnasiet (Ungdomsstyrelsen 2009:117).

Män har en speciell roll inom hederskontextens ramar. Astrid Schlytter et al. (2009:8) beskriver i sin studie att “heder tillhör mannens sociala och symboliska kapital”. De förklarar att heder kan beskrivas som en manlig egenskap som är beroende av kvinnorna i familjens beteende, framför allt deras sexuella beteenden, och kollektivets åsikter. För att behålla hedern behöver familjen, framförallt de äldre männen, kontrollera familjens medlemmar så att de beter sig på ett sätt som inte skadar gruppens och männens anseende (ibid.). Astrid Schlytter och Devin Rexvid (2016:239ff.) menar liknande att männen upprätthåller hederssystemet genom att ha makt över sina söner som i sin tur har makt över sina systrar. Schlytter et al. (2009:16) lyfter vidare i studien att olika egenskaper påverkar familjens heder beroende på individens kön. För kvinnor är det sexuell “renhet” och för män är maskuliniteten viktig. Vidare framkommer att män inom hederskontexten kan ha en dubbel roll som både offer och utövare. De kan exempelvis tvingas kontrollera

sina systrar mot sin vilja vilket blir en form av förtryck, samtidigt som de även förtrycker personen de kontrollerar (Schlytter et al. 2009:16).

I Baianstovus et al. (2019:21ff.) studie framträder främst unga, heterosexuella flickor som hedersutsatta men deras forskning visar att även kvinnor, pojkar, män, hbtq-personer och personer med funktionsnedsättningar i alla åldrar kan bli utsatta. Forskarna skriver att hedersutsatthet är vanligast för de som lever med hedersnormer och att våldet och förtrycket varierar och kan yttra sig genom fysiska, psykiska, ekonomiska, materiella eller sexuella handlingar (ibid.). Vidare varierar utsattheten beroende på könsskillnader (Baianstovu et al. 2019:432f.). Män blir främst utsatta för fysiskt våld, hot och sexuella kränkningar medan kvinnor främst blir kontrollerade och verbalt kränkta (ibid.). I en annan studie av Astrid Schlytter och Hanna Linell (2019), rörande hedersutsatta flickor som blivit omhändertagna enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), framkommer det att samtliga flickor blivit utsatta för psykiskt våld. Merparten hade också varit utsatta för fysiskt våld i form av sparkar och slag. Det fysiska våldet skedde regelbundet, dock vanligtvis när flickorna var yngre, och övergick mer till psykiskt våld när de kom in i puberteten (ibid.).

Schlytter och Rexvid (2016:38f.) beskriver att pojkar blir kontrollerade av båda sina föräldrar och att de tvingas kontrollera sina systrar. I Baianstovus et al. (2019:29ff.) studie framkom att alla personer oavsett kön och ålder utövar våldet och förtrycket. Vanligast förekommande är dock att offrens mammor, pappor, bröder och manliga kusiner är våldsutövarna. Likaså visade Schlytter och Linells (2010) resultat att flickorna blivit utsatta av båda sina föräldrar och sina bröder. Pappans våld och förtryck var ofta ett tecken på överträdelse av hedersnormer medan syftet med mammans tillrättavisning var för pedagogiska och uppfostrande ändamål (ibid.).

2.4 Känslor och upplevelser

Mina Sedem och Laura Ferrer-Wreders (2015) undersöker unga kvinnor och deras föräldrars rädslor över att förlora sin heder. Studien visar att relationen mellan kvinnorna och deras föräldrar saknade samstämmighet. Den spända relationen kunde delvis bero på bristfällig kommunikation och en oförmåga att förstå

varandras perspektiv. Resultatet visar vidare att kvinnorna hade svagt förtroende till sina föräldrar, syskon, andra vuxna inom hederskontexten och myndigheter. Vissa var rädda att förlora sina föräldrar eller hamna på fosterhem. Kvinnornas rädsla var även förknippad med beslutet över att lämna familjen eller inte. Vissa som var rädda för att förlora sin familj och identitet om de lämnade nådde insikter som hjälpte dem att hantera konflikten för att kunna stanna i familjen. Kvinnor som istället var rädda för att leva ett liv som de själva inte valt, och där de skulle behöva utstå smärta och fortsatt förtryck, hade valt att lämna familjen (Sedem & Ferrer-Wreders 2015).

Tidigare forskning om mäns känslor gällande sin hedersutsatthet har inte kunnat identifierats. Däremot framträder forskning om mäns upplevelser och attityder i förhållande till hederskontexten (Neéman-Haviv 2021; Rexvid & Schlytters 2012; Sedem & Ferrer-Wreders 2015). I Rexvid och Schlytters (2012) studie kopplade flera män maskulinitet med någon som är fysiskt och psykiskt stark. Männerna hade vidare en delad uppfattning om kvinnors sexualitet. Vissa ansåg att kvinnor ska vara oskuld fram till äktenskap och andra ansåg att kvinnor har en självbestämmanderätt över sin sexualitet. Forskarna menar att oskuldskravet förutsätter att män kontrollerar kvinnans beteende och sexualitet vilket leder till att männen upprätthåller hedersnormer. Männerna i studien hade socialiserats och vuxit in i hederskontexten och familjens uppförandekod. Några hade börjat ifrågasätta hederskontextens värderingar men attitydförändringarna upplevdes enorma, speciellt för dem som förväntades kontrollera närstående kvinnor (ibid.). Även annan forskning, såsom Sedem och Ferrer-Wreders (2015) studie, tyder på att människor inom hederskontexten har svårt att ändra attityder till följd av de konsekvenser som kan medföras.

2.5 Hjälp och stöd

Baianstovus et al. (2019:236f.) studie visar att hedersutsatta inte uppmärksammas tillräckligt på grund av samhällets uppfattningar om att hedersrelaterat våld och förtryck främst handlar om heteronormativa relationer mellan könen. Föreställningen är att den hedersutsatta är en heterosexuell ung kvinna vilket kan bidra till att hedersutsatta pojkar och män har sämre möjligheter att bli sedda, trodda

och få adekvat stöd. Studien visar att de riskerar att misstros och avvisas när de väl söker hjälp till följd av att personer som inte lever upp till den stereotypa offerbilden diskrimineras av socialtjänsten (Baianstovus et al. 2019:236f.). Baianstovu et al. (2019:29ff.) beskriver vidare att kvinnor lättare identifieras och får hjälp eftersom de utgör den numerärt största delen av hedersutsatta och uppmärksammas därför i bredare utsträckning av samhället.

Forskning visar även att män som offer riskerar att inte erbjudas eller vilja få hjälp till följd av traditionella könsföreställningar om att män inte ses som offer (Andersen 2013; Kullberg & Sillmark 2017). En internationell studie av Euguene Eneka Dim (2020) om heterosexuella manliga offers erfarenheter av våld i nära relationer, pekar på att begreppet maskulinitet formar verkligheten och människors uppfattningar om män som offer för våld. Liknande framgår det i Torbjörn Herlof Andersens (2013) studie om män som offer för sexuella övergrepp att en traditionell syn om manlighet står i vägen för att män som offer tas på allvar. Studien visar att manlighetsidealet påverkar institutioner och attityder och att de utsatta männen tystas eftersom de tenderar att döma sig själva utifrån det manliga idealet (ibid.). Även Christian Kullberg och Mikael Sillmarks (2017) studie pekar på att pojkar som utsatts för brott påverkas av maskulinitetsidealet. I studien intervjuas socialarbetare som arbetar med unga män som utsätts för brott. Socialarbetarna menar att pojkarna anser att det är omanligt att bearbeta traumat. Vidare framkommer att enbart ett fåtal unga män som utsatts för brott söker hjälp då socialarbetarna menar att pojkarna förväntas vara starka, manliga och inte sköra (ibid.).

3 Teoretiska utgångspunkter

I följande avsnitt redogör vi för de teoretiska utgångspunkter som används för att analysera empirin. Inledningsvis argumenterar vi för våra val av teorier. Vidare presenterar vi teorierna: Scheff och Starrins teori om skam & skuld, Necefs teori om traditionell och symbolisk etnicitet samt Christies teori om det idealiska offret.

3.1 Teorival

Syftet med studien är att utifrån beskrivningar från socionomer som arbetar hjälpande och stödjande med hedersutsatta inom kommunala och ideella verksamheter, undersöka hedersutsatta pojkar och mäns upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck. Vi fokuserar på former av och orsaker till hedersrelaterat våld och förtryck, känslor och upplevelser som kan uppkomma samt vilken typ av hjälp som efterfrågas och problematiken runt hjälpen. Mot bakgrund av detta har vi valt att främst utgå från teorier inom perspektivet symbolisk interaktionism. Författarna Jan Trost och Irene Levin (2018:9f.) förklarar att symbolisk interaktionism utgår från hur människan skapar sin egen självbild genom social interaktion och livserfarenheter. Perspektivet innefattar en mängd olika teorier vilka kan användas som utgångspunkt vid tolkning av den sociala verkligheten (ibid.). Teorierna möts i fem gemensamma hörnstenar som handlar om hur människan definierar situationen hon befinner sig i, vikten av den konstanta sociala interaktionen, hur ord utgör den vanligaste formen av symboler, hur människan ständigt är aktiv och befinner sig i en process samt att människan befinner sig i nuet (Trost & Levin 2018:11).

Vi har dels valt att analysera empirin utifrån Thomas J. Scheff och Bengt Starrins (2017) förståelse av begreppen *skam* och *skuld*. Detta för att analysera hederns och dess motpol, skammens, betydelse i hederskontexten. Begreppen hjälper oss att förklara vad som driver pojkarna och deras familjers beteenden samt hur och varför männens känslor i förhållande till sin utsatthet uppstår. Teorin utgår från symboliskt interaktionistiska synsätt och är en vidareutveckling av Charles H. Cooleys (1922) och Erving Goffmans perspektiv på begreppen (Scheff & Starrin 2017:188f.).

Vidare utgår vi från Mehmet Ümit Necefs (1994:57) begrepp *traditionell* och *symbolisk etnicitet* som är framtagna med utgångspunkt i fenomenologi och symbolisk interaktionism. Detta för att förstå hederskulturens kollektivistiska karaktär och hur det påverkar individen. Med hjälp av begreppen kan vi förstå varför män kan hamna i den dubbla rollen som offer och utövare genom att tydliggöra kampen mellan de kollektiva och individuella värderingarna. Teorin visar vikten av hederskulturens värderingar och varför de kan vara svåra att bryta.

Slutligen använder vi Nils Christies (2001) teori om *det idealiska offret* där vi främst fokuserar på begreppet *det icke-idealiska offret* för att få kunskap om vilken typ av offer män är och hur den rollen påverkar mannen. Med hjälp av teorin förstår vi varför samhället, och ibland männen själva, inte ser dem som offer och detta kan förklara varför gruppen riskerar att inte fångas upp eller söker hjälp. Christie (2001:47) har inte explicit uttryckt att han utgår från symboliskt interaktionistiska ansatser. Hans teoretiska ramverk passar dock väl in i perspektivet eftersom teorin delvis bygger på att individens definition av situationen gör att liknande situationer på ytan inte nödvändigtvis uppfattas på samma sätt av deltagarna.

3.2 Scheff och Starrins teori om skam & skuld

Många teoretiker har diskuterat betydelsen av *skuld* och *skam*. Thomas J. Scheff och Bengt Starrin (2017:188f.) har byggt vidare på Charles H. Cooleys (1922) och Erving Goffmans tolkningar av begreppen. Cooleys (1922:107) begrepp *spegeljaget* avser självets sociala natur och uppstår när vi genom andras bild av oss själva, skapar en egen bild av oss. Enligt Cooley (1922:106f.) uppstår skam och stolthet genom att vi ser oss själva genom andra människors perspektiv. Vidare menar han att skuld och samvete hänger samman då vårt samvete drar slutsatser från hur vi har betett oss och skuld bygger på att individen anser att den har gjort något fel. Även författarna Trost och Levin (2018:55f.) diskuterar Cooley (1922) och skriver att enligt hans perspektiv av spegeljaget kan våra möjligheter hämmas genom att vi styrs av andras föreställningar om oss, trots att vi själva definierar situationen och har vår egen föreställningsvärld. Trost och Levin (2018:53f.) beskriver vidare att inom perspektivet symbolisk interaktionism föds människan

inte med ett samvete. Det är genom socialisationsprocessen, hur vi skapar oss själva genom andra samt våra internaliserade normer, som vi kan få dåligt samvete. Samvetet har därför ett förhållande till situationen och är beroende av vilken kultur personen vuxit upp i eller befinner sig i (Trost & Levin 2018:53f.).

Thomas J. Scheff och Bengt Starrin (2017:189f.) lyfter även Goffmans perspektiv på skam som också bygger på idén om att se sig själv genom andras ögon. Författarna beskriver hur Goffman frekvent återkommer till skamkänslan och hur den är den centrala drivkraften i människans beteende. Vidare kan skam, eller föreställningen om en förväntad skam, förekomma i nästan all social interaktion och alla människor är känsliga för huruvida de åtnjuter respekt eller inte. Scheff och Starrin (2017:190) tolkar detta som att skam därför uppstår till följd av en verklig, förväntad eller inbillad brist på respekt. Vidare menar Scheff och Starrin (2017:186) att skam och dess koppling till människors sociala band är central för lösningen och förståelsen av sociala problem. Enligt dem påverkar skam och stolthet starkt en individs självkänsla samt deras sociala interaktioner eftersom skam uppstår när det finns ett inbillat eller verkligt hot mot en persons sociala band som är viktiga för alla människor (Scheff & Starrin 2017:188ff.).

3.3 Necefs teori om traditionell & symbolisk etnicitet

Mehmet Ümit Necef (1994:57) uttrycker att han använder sig av fenomenologiska och symboliskt interaktionistiska ansatser i sina teorier för att det ger utrymme för att kunna se de kulturella och etniska kombinationer som existerar. Utifrån detta diskuterar Necef (1994:56) två olika perspektiv på etnicitet: Traditionell och symbolisk etnicitet. *Traditionell etnicitet* skriver Necef (1994:56) är den ursprungliga, kollektiva etnicitet som finns i en grupp innan det sker en påtvingad kulturell assimilering och homogenisering som orsakas av den nya nationalstaten och dess välfärdsinstitutioner. Den *symboliska etniciteten* består av ”etniska markörer” såsom händelser, traditioner, hjältar och hågkomster. Necef (ibid.) menar att denna typ av etnicitet inte försvinner av modernisering och assimilering så som traditionell etnicitet gör.

Necef (1994:57) menar att ”Etnicitet kan betraktas som en uppsättning strategier för kollektivt och individuellt intrycksskapande”. Människor använder sin etniska identitet för att framställa sig själv som mer fördelaktig och försvagar därmed den andra gruppens ställning när dessa grupper interagerar. Necef (1994:57) skriver att detta innebär att individer och grupper använder sin etnicitet för att ”hävda sina intressen och för att förbättra sin ställning i den samhällsliga hierarkin. Förutom kön, ålder, social klass och utbildning är således etnicitet ett av elementen för självhävdelse”.

Etniciteten är vidare en roll som är föränderlig och som kan omformas. Författaren menar att det i moderna samhällen förekommer etnicitet i en estetiserad tappning där vad individen vill behålla eller inte behålla av sin etnicitet bestäms utifrån kriterier som ”vackert” eller ”motbjudande” (Necef 1994:61). Han beskriver att etniciteten då inte längre är en ”autentisk essens som genomsyrar din personlighet, dina djupaste känslor, ditt öde. Inte heller som en inre kärna som alltid får sista ordet, oavsett hur mycket du än försöker undertrycka eller omforma den” (Necef 1994:61). Vidare förklarar Necef (1994:62) att den etniska essensen som kan kopplas till en viss grupp, såsom språk och traditioner, kan vittra bort när nya generationer anammar det större samhällets kultur. De skillnader som då finns kvar mellan etniska grupper är den symboliska etniciteten och kroppens utseende (ibid.).

3.4 Christies teori om det idealiska offret

Nils Christie (2001:47) lyfter begreppet offer och diskuterar vad som karaktäriserar ett idealiskt offer. Utifrån Christies (ibid.) teori är *det idealiska offret* en person, eller kategori av personer, som får fullständig och legitim status som offer när de utsätts för brott. Författaren menar att personer som kan identifieras som idealiska offer exempelvis är svaga personer, såsom äldre, barn eller sjuka. Andra kriterier för det idealiska offret beskriver Christie (2001:48) kan vara att individen är upptaget med ett respektabelt projekt och befinner sig på en legitim plats vid brottstillfället. Vidare ska gärningsmannen vara ond och stor samt vara okänd för offret (ibid.). För att vara ett idealiskt offer behöver personen även vara tillräckligt mäktig för att kunna göra brottet uppmärksammat och kräva en offerstatus. För att nå den statusen krävs att individen inte möter motstånd från andra (Christie

2001:50). Ett exempel på ett idealiskt offer beskriver Christie (2001:47f.) kan vara en liten, äldre dam som på vägen hem från att ha hjälpt sin sjuka syster, blir slagen i huvudet och rånad mitt på dagen av en stor, alkoholiserad man. Vidare diskuterar Christie (2001:54f.) hur det idealiska offret skapar och behöver idealiska gärningsmän. Han beskriver att “Ju mer idealiskt ett offer är, desto mer idealisk blir gärningsmannen”, och vice versa (ibid.).

Kontrasten till det idealiska offret menar Christie (2001:47ff.) är det icke-idealiska offret. Författaren menar att det icke-idealiska offret exempelvis kan likställas med en ung, stark man. Om en man utsätts för brott anses det att han borde, och ska, skydda sig själv eftersom han “är” lika stor och stark som gärningsmannen. Även om mannen utsätts för ett grövre brott än en äldre dam, kan han ändå inte tävla mot det idealiska offrets status (Christie 2001:47ff.). Författaren uppger vidare att personer som anses ha makt, fyller en viktig roll samt har användbara funktioner, anses vara icke-idealiska offer (2001:51ff.) Christie (2001:54) skriver att icke-idealiska offer har svårt att se sig själva, eller få andra, att se sig som offer eftersom det icke-idealiska offret anses ha en styrka, trots att styrkan ibland kan vara otillräcklig för att kunna undgå att utsättas för brott. Christie (2001:53f.) lyfter en annan typ av icke-idealiska offer som han menar är allmänt förekommande i samhället: Det ovetande offret som inte vet att de viktimiseras och inte heller källan till det (ibid.).

4 Metod

I följande metodavsnitt redogör vi för tillvägagångssättet samt överväganden som vi gjort under arbetet. Vi kommer presentera och argumentera för urvalet samt beskriva hur vi genomfört studien och bearbetat empirin. Vidare resonerar vi om studiens tillförlitlighet och etiska aspekter för genomförandet. Genomgående i studien har vi valt att använda ett binärt könssystem för att kunna sätta grupperna i relation mot varandra. Vidare använder vi begreppet “män” när vi syftar på hedersatta män som grupp och “pojkar” när vi mer specifikt syftar på unga.

4.1 Metodval

För att uppnå studiens syfte och besvara frågeställningarna har vi valt att använda en kvalitativ metod där deltagarens uppfattning och perspektiv är viktigt (Bryman 2018:454f.). Vi har även valt en fenomenologisk ansats eftersom vi genom socionomers beskrivningar vill förstå hur hedersutsatta pojkar och män upplever sin livsvärld (Bryman 2018:54). För att få tillgång till socionomers erfarenheter har vi valt att genomföra semistrukturerade intervjuer. Till hjälp har vi haft en intervjuguide (se bilaga 3) med en uppsättning vägledande frågor (Bryman 2018:565). Fördelen med semistrukturerade intervjuer är att vi får möjlighet att höra personers erfarenheter och upplevelser av olika företeelser (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015:53). Vi kan anpassa frågorna och ordningen efter situationen och komplettera med följdfrågor, vilket bidrar till en bredare bild och fler perspektiv av fenomenet. Baksidan är att intervjuerna enbart ger en begränsad bild av ett fenomen och behöver därför behandlas därefter (ibid.). Vi har tagit hänsyn till detta genom att komplettera vår kunskap med tidigare forskning för att sätta informanternas utsagor i kontext med annan information.

4.2 Urval

Studien utgår från socionomer som arbetar med att hjälpa och stötta hedersutsatta pojkar och män. Vi valde att inte direkt intervjuva männen eftersom heder är ett känsligt ämne som kan leda till konsekvenser för den enskilde. Målgruppen är även

svår att nå vilket hade varit problematiskt för oss eftersom studiens genomförande är tidsbegränsad. Vidare hade det av etiska skäl inte varit möjligt att intervjua personer under 18 år. Fördelen med att intervjua andrahandskällor är dels att det är mindre känsligt för informanterna, dels att det är lättare att få tag på dem. Ytterligare en fördel är att vi når en bredare bild av fenomenet eftersom varje enskild informant har erfarenhet av flertalet hedersutsatta pojkar och män.

I studien använde vi ett målstyrt urval för att hitta informanter. Bryman (2018:497) definierar målstyrt urval som en metod där deltagarna inte väljs ut på en slumpmässig basis såsom vid ett sannolikhetsurval, vilket är mer vanligt inom kvantitativ forskning. Vid ett målstyrt urval väljs deltagarna ut strategiskt för att hitta personer som är relevanta för studiens syfte (Bryman 2018:498). Vi ansåg därför att ett målstyrt urval var lämpligt för att hitta informanter med specifik erfarenhet av hedersutsatta män. Inledningsvis funderade vi på att använda ett snöbollsurval vilket innebär att initialt hitta en grupp relevanta informanter som sedan föreslår ytterligare deltagare (Bryman 2018:504). I informationsmejlet (se bilaga 1) efterfrågade vi tips på personer eller verksamheter som kunde vara relevanta för oss att kontakta. De tips vi fick var dock antingen verksamheter vi redan kontaktat eller verksamheter som inte var relevanta för studien. Därför användes slutligen enbart ett målstyrt urval.

Informanterna hittade vi genom ett generiskt målstyrt urval där kriterier formuleras i syfte att identifiera lämpliga informanter för forskningsfrågorna (Bryman 2018:501f.). Forskaren måste i förväg vara säker på sina kriterier för att kunna sälla mellan studiens deltagare (ibid.). I informationsmejlet (se bilaga 1) efterfrågade vi personer som arbetar eller har arbetat med pojkar/män eller hbtq-personer. Senare under urvalsprocessen valde vi dock att utgå från utbildade socionomer som pågående arbetar med hedersproblematik. Vid kontakt med socionomerna specificerade vi även att vi inte syftade till att undersöka hbtq-personer som grupp utan att vi enbart var intresserade av pojkar och män oavsett sexuell läggning. De kriterier vi slutligen utgick från var följande:

1. Personen ska arbeta som socionom,
2. Vara anställd inom en kommunal eller ideell verksamhet,
3. Arbeta hjälpende och stödjande med hedersutsatta pojkar och män.

Kriterierna valdes för att hitta socionomer som arbetar i direktkontakt med personer som är eller har varit utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck och som därigenom har erfarenhet av hedersutsatta pojkar och män och deras upplevelser. Det första kriteriet, "Personen ska arbeta som socionom", innebär att personen ska ha en socionomexamen och pågående vara yrkesverksam i rollen som socionom. Det andra kriteriet, "Vara anställd inom en kommunal eller ideell verksamhet", innebär att socionomen pågående ska arbeta på en kommunal eller ideell verksamhet som riktar sig till både hedersutsatta kvinnor och män eller enbart män. Det sista kriteriet, "Arbeta hjälpande och stödjande med hedersutsatta", syftar på att socionomens arbetsuppgifter ska innefatta att ha direktkontakt med pojkar och män som blivit utsatta för någon form av hedersrelaterat våld och förtryck. I den kontakten ska socionomen pågående arbeta med att exempelvis stötta personen att navigera i sina känslor och hjälpa den att ta sig igenom sin situation. För att hitta informanter sökte vi upp kommunala och ideella verksamheter som arbetar med hedersutsatta personer. Vi sorterade bort verksamheter som enbart vände sig till hedersutsatta kvinnor. Av etiska skäl, och önskemål från informanterna, kan vi inte redogöra för de specifika verksamheterna men det rörde sig om kommunala verksamheter i form av socialtjänster och ideella hjälp- och stödorganisationer.

Vi skickade informationsmejlet till totalt tolv personer och verksamheter. Av de tolv vi skickade brevet till samtyckte fyra till att delta, vissa svarade inte alls och några svarade att de inte hade möjlighet att medverka. Efter en tid skickade vi informationsmejlet till ytterligare fem verksamheter varav en samtyckte till deltagande. Slutligen bestod informanterna av sex socionomer, varav fyra arbetade på kommunala verksamheter och två på ideella. Efter att samtliga informanter samtyckt till sin medverkan, bokades tid och datum för genomförandet.

4.3 Genomförande

Innan intervjuerna genomfördes utformades en intervjuguide (se bilaga 3). Bryman (2018:565) skriver att intervjuguiden kan vara en strukturerad lista över vilka frågeställningar som ska beröras i en semistrukturerad intervju. Forskningsfrågorna ska vara så pass vida att alternativa idéer eller synsätt inte hindras från att komma fram under intervjun. Fokus ska ligga på informanternas uppfattningar (ibid.) och

därför utgick vi från frågor som tydligt förmedlade att informanterna skulle beskriva sina erfarenheter och upplevelser. Intervjuguiden var uppdelad i ett antal teman med koppling till våra ursprungliga frågeställningar. Första temat berör former av hedersrelaterat våld och förtryck, andra temat handlar om upplevelser och känslor och sista temat om konsekvenser av hedersutsatthet. Vi valde att inte fråga informanterna om männens ursprung eftersom syftet med studien inte var att undersöka hederskulturens härkomst. Enbart en informant tilldelades intervjuguiden innan intervjutillfället på grund av att den efterfrågades. Övriga informanter fick inte tillgång till intervjuguiden då vi inte ville att frågorna skulle hindra oss från att ha en öppen dialog med möjlighet till följdfrågor och diskussion.

Samtliga intervjuer genomfördes på videolänk via Teams. Dels till följd av att Covid-19 begränsade möjligheten att träffas fysiskt, dels för att kunna nå informanter som befann sig långt bort. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015:43f.) skriver att det är tidsbesparande för intervjuaren att genomföra intervjuerna på telefon eller via länk. Nackdelen är att intervjun tenderar att bli mer formell samt att det blir svårare att fånga in nyanser som finns i en viss typ av social miljö eller grupp av människor (ibid.). Däremot menar Bryman (2018:593) att det inte finns något som tyder på att relationen och tilliten mellan personerna är svårare att skapa via videosamtal än med direkta intervjuer.

Fem intervjuer genomfördes med totalt sex respondenter då en av intervjuerna genomfördes med två informanter från samma arbetsplats. Intervjuerna varade mellan cirka 40–50 minuter. Vi inledde intervjuerna genom att presentera studiens syfte, genomförande och etiska riktlinjer samt efterfrågade samtycke till att spela in intervjun. Samtalen spelades in med hjälp av mobiltelefonens röstmemo. Därefter godkände samtliga informanter återigen sitt deltagande i form av ett muntligt samtycke. Vi hade tidigare delat upp intervjufrågorna på så sätt att vi ansvarade för vartannat tema i intervjuguiden för att tydliggöra vem som skulle ställa vilka frågor och följdfrågor. I de fall vi inte fick ett tydligt svar på vår fråga upprepade vi den på ett omformulerat sätt (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015:45). Under intervjun fokuserade vi på att lyssna samt låta informanten tänka efter och prata till punkt (Bryman 2018:567). Avslutningsvis frågade vi om informanten hade något att tillägga och om vi kunde återkomma ifall fler frågor uppstod. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015:45) menar att detta är lämpligt vid en avslutning. Efter

intervjun diskuterade och reflekterade vi tillsammans över hur intervjuerna hade gått och vad som kunde bli bättre till nästa gång (Bryman 2018:567).

4.4 Bearbetning och analys

När samtliga intervjuer var genomförda och inspelade, transkriberade vi materialet. Bryman (2018:577) skriver att transkribering bland annat bidrar till att kunna göra en mer noggrann analys eftersom forskaren kan lyssna upprepade gånger på informantens svar. Däremot kan informanterna hejdas av inspelningen (ibid.) men eftersom intervjuerna genomfördes på länk upplevde vi inte detta som ett problem. Efter transkriberingen påbörjades analysen av datan.

Vi påbörjade analysarbetet genom att som Rennstam och Wästerfors (2015:80) uttrycker det “umgås med materialet”, läsa, läsa om och bearbeta materialet på olika sätt för att lära känna materialet. Vi använde en tematisk analys som fokuserar på berättelsens innehåll, på vad som berättas och inte hur det berättas (Bryman 2018:702f.). Vi ansåg att tematisk analys passar vårt syfte bäst eftersom vi fokuserar på informantens berättelser och inte på hur de framförts. Vi påbörjade analysen genom att tematisera empirin vilket kan göras på många olika sätt (Bryman 2018:704ff.). Vi letade efter gemensamma teman eller kategorier som kunde urskiljas i intervjuerna och två teman som identifierades stämde överens med våra två ursprungliga frågeställningar. Vidare kunde vi urskilja ett nytt tema gällande hjälpinsatser och därför valde vi att byta vår tredje frågeställning som tidigare handlade om konsekvenser. Dels för att den informationen kunde slås ihop i första temat, dels för att vi hittade ett annat intressant tema.

När vi hittat våra tre övergripande teman färgkodade vi materialet genom att låta en färg representera vardera tema. Därefter fördes materialet för respektive tema över till ett nytt dokument där vi återigen färgkodade materialet till ytterligare underkategorier. När vi sorterat materialet, reducerades det för att skapa en hanterbar mängd information att analysera (Rennstam & Wästerfors 2015:103). Vi reducerade genom att välja citat som representerade ett tema eller undertema och detta gjordes i flera steg tills vi enbart hade de mest lämpade citaten kvar. När vi slutligen hade urvalet av citat, analyserade vi empirin med hjälp av valda teorier

samt tidigare forskning. Vi presenterar löpande citat från intervjuerna i analysdelen för att exemplifiera våra resonemang. Vidare har små redigeringar gjorts i citaten vilket kan vara nödvändigt för att återge talspråk i skriftlig form (Bryman 2018:581).

4.5 Metodens tillförlitlighet

Enligt Bryman (2018:465) finns det ett antal tillvägagångssätt för att bedöma en studies tillförlitlighet. De två huvudsakliga kriterierna för att bedöma kvantitativ forskning är *validitet* och *reliabilitet*. *Validitet* handlar om de mått som utformats för att mäta om ett begrepp i verkligheten också mäter det begreppet, medan *reliabilitet* handlar om resultatens av studien skulle bli detsamma om studien genomfördes på nytt eller av en annan forskare (Bryman 2018:72f.). Bryman (2018:465f.) lyfter att forskare har diskuterat huruvida begreppen *validitet* och *reliabilitet* är relevanta för kvalitativ forskning. Han skriver att vissa forskare menar att begreppen kan användas, dock med en anpassad innebörd, medan Lincoln och Guba (1985) har tagit fram helt andra kriterier för kvalitetssäkring. De två grundläggande kriterier som författarna föreslår är dels *tillförlitlighet*, med underkategorierna *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och en *möjlighet att styrka och konfirmera*, dels kriteriet *äkthet*. Bryman (2018:467ff.) beskriver att en huvudsaklig anledning till att författarna inte anser att *validitets-* och *reliabilitetskriterierna* är applicerbara på kvalitativ forskning, är för att de menar att det kan finnas olika beskrivningar av samma verklighet, vilket de kvantitativa begreppen inte ger utrymme för. I vår kvalitativa studie kan vi enbart utgå från informanternas perspektiv av sina erfarenheter i kombination med vår egen analys. Vi hade därför inte kunnat säkerställa att andra forskare hade kommit fram till samma resultat och kommer därför använda begreppen *tillförlitlighet* och *äkthet* med tillhörande kriterier för att kvalitetssäkra vår studie.

Det första delkriteriet handlar om att visa *trovärdighet* i sina beskrivningar av den sociala verklighet som beskrivits i studien (Lincoln & Guba 1985, se Bryman 2018:467). Detta har vi gjort genom att följa dessa tillförlitlighetskriterier samt ta hänsyn till de etiska principerna. För att försäkra oss om att vi uppfattat informanterna rätt ställde vi följdfrågor samt förde diskussion under intervjuerna

som en form av respondentvalidering (Lincoln & Guba 1985, se Bryman 2018:467). Några informanter ville även granska det bearbetade materialet innan publicering.

För att påvisa studiens *överförbarhet* uppmanas kvalitativa forskare att ge täta beskrivningar av den kultur som studerats (Lincoln & Guba 1985, se Bryman 2018:467f.). Vi har därför valt att redovisa vårt empiriska material så detaljerat som möjligt utan att riskera anonymiteten, för att ge läsaren möjlighet att avgöra om studiens resultat kan överföras till en annan miljö (ibid.).

Genom att anta ett granskande synsätt och redogöra för alla stadier av forskningsprocessen kan studiens *pålitlighet* testas (Lincoln & Guba 1985, se Bryman 2018:468). Vi har i metodavsnittet redogjort och argumenterat för samtliga metodval vi gjort under processens gång. I våra bilagor redovisas det mejl som vi ursprungligen skickade (se bilaga 1), information inför deltagande (se bilaga 2) samt intervjuguiden (se bilaga 3) för att visa att alla medverkande har fått samma information och bemötande.

För att göra det *möjligt att styrka och konfirmera* studien ska forskaren visa att denne har agerat i god tro och inte låtit teoretisk inriktning eller personliga värderingar påverka utförandet eller resultaten av forskningen (Lincoln & Guba 1985, se Bryman 2018:470). Inledningsvis hade vi inte mycket förkunskap om hederskontexten eller hedersutsatta män och vi har aktivt försökt att inte låta eventuella fördomar komma i vägen för studiens riktning. Vidare har vi tagit del av tidigare forskning och litteratur skriven av forskare utifrån olika perspektiv för att få en bred kunskap. I studien har vi även redovisat dessa olika perspektiv.

Bryman skriver (2018:470f.) att Lincoln och Gubas (1985) andra huvudsakliga kriterium handlar om studiens *äkthet*. Kriteriet innehåller ett antal generella frågor om huruvida studien ger en rättvis bild av de medverkandes åsikter eller om den bidragit till att medverkande får en bättre bild av den sociala miljö och situation de lever i. Bryman (2018:470) menar att dessa frågor dock kan ses som provocativa och inte haft något större inflytande på kvalitativ forskning. Vi utgår därför inte från äkthetskriteriet när vi säkerställer vår studies kvalité.

4.6 Etiska överväganden

Individer som bidrar till ny forskning kan utsättas för risker och därför aktualiserar forskning vissa generella etiska överväganden i syfte att skydda undersökningspersoner (Vetenskapsrådet 2017:7). De fyra allmänna huvudkraven på forskning som skyddar individen är *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet* (Vetenskapsrådet 2002:6). Vi har tagit hänsyn till samtliga etiska principer i denna studie.

Informationskravet handlar om att forskaren ska informera deltagaren om undersökningens syfte, att deltagandet är frivilligt, att det går att avbryta sin medverkan när som helst samt informeras om vilka moment som ingår i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002:7). För att uppfylla detta krav informerades informanterna om studiens syfte samt att intervjun spelas in, om samtycke ges till detta (se bilaga 2). Eftersom intervjun ägde rum på Teams läste vi tydligt upp all information innan intervjun startade. Intervjuerna avslutades med att deltagarna informerades om att de kunde höra av sig med frågor, om de ville komplettera med uppgifter eller avbryta sin medverkan.

Samtyckeskravet förtydligar att studiens deltagande är frivilligt och innebär att deltagarna ska få fullständig information om studiens syfte och upplägg (Bryman 2018:175). Forskaren ska inhämta deltagarnas samtycke (Vetenskapsrådet 2002:9) och även vid videoinspelning ska information och samtycke framgå (Vetenskapsrådet 2017:27). Vanligtvis önskar forskare att deltagarna undertecknar ett samtyckesformulär (Bryman 2018:178), men till följd av valet att genomföra digitala intervjuer kunde vi inte lämna en samtyckesblankett. För att uppnå samtyckeskravet frågade vi därför respektive informant muntligt om de samtyckte till sitt deltagande (se bilaga 2). Samtliga informanter svarade ja vilket vi likställde med ett godkänt samtycke.

Konfidentialitetskravet innebär att uppgifter rörande studiens deltagare och deras personuppgifter ska vara konfidentiella (Vetenskapsrådet 2002:12). För att uppnå kravet överfördes inspelningarna anonymiserade till en USB-sticka som förvaras på en säker plats. I samband med intervjun fick samtliga informanter information om att det enbart är vi som kommer använda oss av inspelningarna samt att

materialet kommer förstöras efter att uppsatsen är godkänd (se bilaga 2). I analysen har vi avidentifierat samtliga informanter genom att ge dem fiktiva namn. Vidare nämner vi inte information som kan kopplas till deras specifika arbetsplatser.

Nyttjandekravet handlar om att uppgifter rörande deltagarna enbart kommer användas för forskningens ändamål. Detta innebär att uppgifter om informanterna inte får användas eller utlånas (Vetenskapsrådet 2002:14). Kravet uppnås genom att allt material enbart används för studien och kommer förstöras när uppsatsen blivit godkänd.

Andra forskningsetiska principer handlar om ifall deltagaren kan lida skada eller uppleva obehag genom sin medverkan, eller om forskaren inkräktar på deltagarens privatliv (Bryman 2018:170). Vi beaktar principerna genom att utgå från andrahandskällor istället för att intervjua män inom hederskontexten eftersom de kan råka illa ut om de pratar öppet om sin utsatthet.

5 Resultat och analys

I följande avsnitt redogör vi för studiens resultat i förhållande till studiens syfte: Syftet med studien är att utifrån beskrivningar från socionomer som arbetar hjälpande och stödjande med hedersutsatta inom kommunala och ideella verksamheter, undersöka hedersutsatta pojkar och mäns upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck. Vi kommer löpande analysera empirin utifrån valda teoretiska utgångspunkter och tidigare forskning. Avsnittet är uppdelat utifrån valda frågeställningar om orsaker och former, känslor och upplevelser samt hjälp och stöd.

5.1 Orsaker och former

I följande avsnitt besvarar vi vår första frågeställning: Vilka orsaker till och former av hedersrelaterat våld och förtryck beskriver socionomerna att pojkar och män upplever?

Studiens resultat visar att socionomerna har erfarenhet av att orsaken till våldet kan variera men beskriver att det främst handlar om en rad normer som är framträdande inom hederskontexten där de starkaste för män är maskulinitet- och heteronormen. Relaterat till detta beskriver socionomerna att hbtq-personer är en extra utsatt målgrupp. Socionomerna beskriver att de även upplever att formerna av våldet och förtrycket varierar, men de vanligaste är psykiskt och socialt våld, tvångsäktenskap samt den dubbla utsattheten som offer och utövare.

5.1.1 Orsaker till hedersrelaterat våld och förtryck

Samtliga informanter gav exempel på olika former av hedersrelaterat våld och förtryck, när detta kan förekomma samt bakomliggande orsaker. Utifrån beskrivningarna kunde olika anledningar urskiljas till varför män blir hedersutsatta. Framförallt kretsar det kring en rad olika normer som anses viktiga att följa inom hederskontexten såsom maskulinitetsnormen, heteronormen, cisnormen, funktion-normen samt normen att vara laglydig. Informanterna påpekar, likt Schlytter et al.

(2009:7ff.), att oskuldsnormen också är framträdande, men främst för kvinnor eftersom familjens heder är beroende av hennes sexuella renlighet. Informanterna beskriver att familjen och dess heder skulle utsättas för skam om sonen bryter mot dessa normer. Lena beskriver hur en familj hanterar en situation när sonen inte gör som de vill:

Han var ju utsatt utifrån att han inte agerade korrekt och betedde sig på det sättet de ville och då försökte de utsätta honom för våld och kontroll, hot och begränsningar för att han skulle bete sig på ett annat sätt. (Lena)

Lenas beskrivning är återkommande i samtliga informanters utsagor, familjer som kontrollerar sina söners beteende i syfte att få dem att bete sig annorlunda. Informanterna berättar att våldet och förtrycket därför kan utövas både förebyggande och som en direkt konsekvens av ett påstått "felaktigt" beteende. Detta för att familjen inte vill att någon annan, inom familjen eller i resterande samhället, ska märka att sonen är "annorlunda". Enligt Scheff och Starrins (2017:188ff.) förståelse av Goffmans teori om skam, kan vi förstå att beteendet grundas i att familjen är känslig för om de åtnjuter respekt, och att den potentiella känslan av skam därför styr handlingarna. Sonens beteende skapar skamkänslor som påverkar familjens anseende negativt och hans beteende utgör ett hot mot familjens sociala band (ibid.). Att inte leva könsseparatistiskt, att inte göra bra ifrån sig i skolan eller att inte vara tillsammans med familjens valda partner beskriver informanterna anses vara ytterligare felaktiga beteenden som kan resultera i våld från familjen. Liknande beskriver Pernilla att män även kan bli utsatta för våld och förtryck om denne är partner till någon som lever med hedersnormer och i dessa fall utförs våldet och förtrycket av partners familj.

I relation till Necefs (1994:56) teori om att traditionell etnicitet är den ursprungliga etniciteten som finns i en grupp innan det sker en kulturell påverkan, beskriver informanterna att hederskontextens värderingar är traditionella och konservativa och att alla inom familjen förväntas dela dessa. I informanternas beskrivningar kunde vi urskilja att de vanligaste orsakerna för att bli utsatt som man är att vara, eller misstänkas vara, homosexuell eller transperson, vilket även tidigare forskning tyder på. Baianstovu et al. (2019:142) beskriver att denna grupp utsätts för våld i högre grad än det resterande samhället. Informanten Fia beskriver att

homosexualitet eller transpersoner inte existerar som kategori inom hederskontexten och andra informanter uttrycker att normbrytande sexualitet anses vara en sjukdom som går att bota. Lena uttrycker det som att "Du ska gifta dig med en man om du är kvinna och du ska gifta dig med en kvinna om du är man. Det finns inga alternativ". Även Anna lyfter detta och beskriver att hon mött en homosexuell pojke vars familj sanerade hans bestick efter varje måltid och de lät honom inte äta vid samma bord på grund av rädsla för att bli smittad av hans homosexualitet. Informanterna beskriver att homosexualitet anses vara en av sakerna som kan skada familjens heder mest och straffas därför hårt. Vissa familjer anser att sönerns homosexualitet kan botas och därför utsätts många för olika former av omvändelseförsök. Förklarar ur Necefs (1994:62) teori har vi på ena sidan familjen med sin traditionella etnicitet som anser att homosexualitet är förbjudet, på den andra har vi pojkar i en yngre generation som främst har kvar sin symboliska etnicitet och som även anammat delar av samhällets normer. Informanterna beskriver att de upplever att dessa pojkar kan dela vissa av familjens värderingar samtidigt som de kan vilja utforska sin sexualitet och vara sig själva. Det kan dock resultera i stora konsekvenser om sonen visar tendenser som familjen tolkar som homosexualitet. Karin beskriver hur det kan se ut:

Men börjar man ana som familj att det är en kille med annan läggning än hetero så ökar kontrollen markant. Och den psykiska misshandeln och pressen. Då börjar man tjata om giftermål, man börjar tjata om att det är en skam och att man ska sluta upp. Man tänker sig ofta att det går att bota, att det går att göra något åt det i de här familjerna. (Karin)

Karin berättar att våldet och förtrycket ökar om familjen överhuvudtaget misstänker att sonen har en normbrytande sexualitet, vilket kan grunda sig i att sonen visar former av feminina drag. Hon beskriver att familjen ofta hotar med giftermål och andra informanter upplever också att äktenskap används för att dölja en normbrytande sexualitet. Mindre drastiska konsekvenser, beskriver informanterna, kan vara en markant ökad kontroll gällande vilka pojken umgås med, vad han gör på sociala medier samt vilka tider han får vara ute. Pojkarna kan också utsättas för hot och förolämpningar med grund i familjens åsikt om att deras beteenden skämmer ut familjen. Informanterna beskriver vidare att konsekvenserna även kan ske genom fysiskt våld och i vissa fall kan pojkarna även tvingas flytta då de, som Karin beskriver, får valet att "vara homosexuell och lämna din familj, eller låt bli

att vara det så kan du få bli älskad”. I relation till Necefs (1994:61) teori kan vi förstå hur familjerna i de här fallen låter den autentiska essensen av etniciteten och dess värderingar få sista ordet. Trots kärleken till sina söner tar kollektivets värderingar över och familjerna känner sig tvingade att agera på dem.

Informanterna upplever att en grundläggande orsak till att det anses vara fel att vara hbtq-person är de starka ramar för maskuliniteten som föreligger inom hederskontexten. Pernilla beskriver att männen förväntas synas och ta plats. Hon upplever att de förväntas vara försörjare, den yttersta kontrollfunktionen, familjens överhuvud och framförallt “bära skammen för det ens kvinnliga familjemedlemmar gör som normbrytande för familjen”. Schlytter et al. (2009:8) uttrycker att hedern tillhör männens symboliska och sociala kapital och att hedern är beroende av kollektivets åsikter. Att inte vara macho i den bemärkelsen, eller uppträda sig maskulint, kan resultera i konsekvenser vilket Karin iakttagit:

Så han berättade att han hade varit våldsutsatt från det att han var liten av både syskon, föräldrar men också andra släktingar. Och då tänkte man att man skulle så “slå in macho” i honom. Han skulle bli tuffare igenom våld då. Det blev han ju inte. (Karin)

Karin beskriver att familjen utsatt sonen för fysiskt våld i tron om få honom att tåla mer, bli starkare och bli en “riktig” man. Som beskrivs ovan fick detta motsatt effekt hos pojken. Informanterna beskriver vidare att de upplever att män förväntas tåla fysiskt våld och att de kan kallas för “veka” eller “bögar” om de anses visa svaghet. I relation till Christies (2001:48) teori anses män vara icke-idealiska offer eftersom de förväntas kunna skydda sig själva. Männen blir även hånade för att inte vara “riktiga” män om de själva inte vill utöva våld mot exempelvis deras systrar. Karin ger ett annat exempel på en pappa som visade porrfilmer för sin son från det att han var 8 år gammal i hopp om att pojken skulle bli vuxen, manlig och gilla flickor från tidig ålder. Män som enligt familjen inte anses vara maskulina har enligt Necefs (1994:56) teori, gått ifrån familjens traditionella och konservativa mall för hur en man “ska” vara. Detta menar Scheff och Starrin (2017:190) bidrar till en rädsla hos familjen över att anseendet kan komma att skadas, och bristen på respekt kan skapa en skamkänsla som styr familjens beteende.

5.1.2 Former av hedersrelaterat våld och förtryck

Tidigare forskning tyder på att hedersrelaterat våld och förtryck kan ta sig många olika uttryck (Baianstovu et al. 2019:24). Enligt informanternas beskrivningar kan våldet skilja sig åt från person till person och från situation till situation. Därför går det inte att säga vilka former av våld eller förtryck som alla män som offer i en hederskontext upplever, men vi har kunnat urskilja vilka typer som kan förekomma. Enligt informanternas beskrivningar är de vanligaste förekommande formerna psykiskt våld, socialt våld, fysiskt våld, latent våld samt olika formerna av påtvingade äktenskap. Mindre förekommande former för män är sexuellt våld samt ekonomiskt eller materiellt våld. Även dödligt våld i form av hedersmord kan förekomma, dock väldigt sällan. Pernilla beskriver hur våldet kan se ut:

Men jag tänker att man kan få massa olika konsekvenser. Det beror ju lite på vad det är man gör, vad det för familj, vad det är för kollektiv man kommer ifrån. Men det sociala våldet tycker jag är ganska lika för de flesta ändå. Alltså att bli socialt utfrysst från familjen eller inte få delta på saker som en konsekvens. Det vill säga att de inte längre får vara med de du älskar allra mest förrän du har ändrat dig. Men alltså få indragna olika privilegier som att ha en telefon, som att få surfa på internet, som att få bo hemma. Att få hjälp med pengar, alltså sådana saker. Hotad. (Pernilla)

I Pernillas berättelse kan vi i relation till Trost och Levin (2018:53f.) förstå att förtrycket beror på vilken kontext personen befinner sig i och vilken kontext som familjen i sin tur växt upp i. Dock beskriver Pernilla, liksom andra informanter, att det sociala våldet är vanligt förekommande. Att utesluta sonen från gemenskapen upplever informanterna vara en metod som många familjer använder när de anser att han har gjort fel. Vidare kommer Pernilla in på psykiska begränsningar, såsom att inte få använda internet eller inte få bo kvar hemma. Andra former av psykiskt våld som informanterna beskrivit är kontroll av kläder eller frisyr, främst för de som familjen misstänker är homosexuella eller som anses utmärka sig feminint. Det kan också röra sig om former av hot, press, tjat eller kontroll via telefon eller sociala medier. Pernilla nämner även ekonomiskt och materiellt våld såsom att bli frångagen sin mobil eller inte längre få hjälp med sina pengar. Informanterna beskriver dock att de inte upplever detta som en vanlig förekommande form av förtryck för män. Generellt har män istället press på sig att ansvara för sina pengar och vara familjens försörjare.

Som tidigare nämnt har en stor del av de män som blir utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck någon form av normbrytande sexualitet eller könsidentitet. Informanterna beskriver att majoriteten av de män som blir utsatta i en hederskontext är hbtq-personer, men även män som inte bryter mot heteronormen kan bli utsatta. Amanda berättar om tre heterosexuella pojkar som flytt från deras familjer till en annan kommun:

Och alla de tre killarna beskriver exakt likadan situation så som vi tänker att flickorna har det. Med en extrem kontroll av och begränsningar under fritiden. Att man inte får göra fria val gällande skolor eller yrke eller så. Och att man varit också väldigt våldsutsatt i familjen då. (Amanda)

Amanda beskriver att dessa pojkars situation ser ut på samma sätt som samhället vanligtvis föreställer sig hedersutsatta flickors och att pojkarnas fritid kontrolleras och begränsas. Även andra informanter beskriver att det är vanligt att familjen har starka åsikter om val av skola eller yrke, med målsättning om att personen ska få ett högstatusjobb. Citatet visar vidare att pojkarna varit utsatta för fysiskt våld under sin uppväxt. Informanterna beskriver att de har erfarenhet av att fysiskt våld kan användas som en direkt konsekvens när pojkarna gjort något som familjen inte gillar. Det latent våldet är, relaterat till detta, närvarande eftersom pojkarna vet vad som väntar om de inte uppfyller släktens önskemål. Karin berättar om en pojke vars familj ville att han skulle bli pilot trots att han var väldigt höjdrädd. För att "bota" höjdrädslan ville familjen att han skulle hoppa fallskärm. Pojken valde att göra det trots sin rädsla eftersom han upplevde att familjens konsekvenser skulle vara ännu värre.

Att familjen väljer vem man ska gifta sig med är enligt informanternas beskrivningar vanligt inom hederskontexten, vilket även framgår i rapporten *Gift mot sin vilja* (Ungdomsstyrelsen 2009). Informanterna uppger att det inte enbart är kvinnor som blir bortgifta utan att även män utsätts. Amanda beskriver det som att "Bakom varje bortgift flicka så finns det också en bortgift pojke". Informanterna beskriver att de upplever att tvångsäktenskap bland annat kan användas som en "lösning" om familjen misstänker att sonen är homosexuell. Detta för att avleda att misstankar sprids till släkten eller samhället och därmed hotar dessa viktiga, sociala relationer, som enligt Scheff och Starrin (2017:188ff.) kan skapa en skam som även påverkar individernas självkänsla. För andra män handlar det om, som Lena

beskriver, att de i 30-årsåldern förväntas göra slut med sin dåvarande partner och istället gifta sig med någon som familjen valt, en tjej med samma religion eller kultur. I andra fall menar hon, kan mannen få välja mellan ett antal "kandidater" som familjen valt.

En annan form av hedersrelaterat våld och förtryck som informanterna beskriver, vilken främst gäller män inom hederskontexten, är den dubbla utsattheten. Det vill säga när männen är offer och utövare av hedersförtryck samtidigt genom att tvingas kontrollera eller utöva våld mot exempelvis sina systrar, kusiner eller mamma. I tidigare forskning kan vi se att detta fenomen har uppmärksammats mer och mer de senaste åren (Rexvid & Schlytter 2012). Anna beskriver hur pojkarna tvingas kontrollera andra:

Ja men främst bröder som lever med den här dubbla utsattheten, att dem ser att de blir väldigt starkt påverkade och kontrollerade hemma. De får inte umgås med tjejer, de får inte röra sig fritt, de förväntas att kontrollera sina yngre syskon. Vilket gör att de här killarna eller barnen i sin tur inte får möjlighet att delta på fritidsaktiviteter och också blir väldigt begränsade för att de blir tvingade att göra någonting som de kanske inte, eller ofta inte vill. (Anna)

Anna beskriver att pojkarnas frihet begränsas genom att de behöver kontrollera sina systrar. Pojkarna får inte möjlighet att själva välja vad de vill göra eller vilka de vill umgås med när de pressas till att kontrollera systrarna. Utifrån Christies (2001:47ff.) teori ses flickorna i dessa situationer som idealiska offer. Männen ses å andra sidan i motsats till kvinnorna som idealiska gärningsmän och deras utsatthet glöms därför ofta bort, trots att deras frihet också begränsas när de tvingas kontrollera systrarna (ibid.). Män som lever i den dubbla rollen är alltså samtidigt offer för hederskontexten och gärningsmän som fortfarande är ansvariga för sina brottsliga handlingar. I citatet beskriver Anna vidare vad familjen anser att kvinnor inte får göra samt att mannen ansvarar för att det blir så. Amanda förklarar hur tidigt ansvaret hamnar på pojkarna i familjen:

Då ser man hur den här åttaåriga pojken kommer ångande över skolgården. Han sliter tag i den pojken som sitter och pratar med systemen, bara sliter tag så han reser sig upp och han bara går därifrån. [...] Och sen ger sig den här åttaåriga pojken på sin storasyster då och slår henne och hon bara står där och tar emot. Och så att han, det var väldigt tydligt att hans roll var ju att han skulle bevaka sin syster under skoldagen så. (Amanda)

Amanda berättar om en 8-åring som tvingats kontrollera sin 14-åriga syster, vilket tydliggör pressen som pojkarna har från tidig ålder. 8-åringen tvingas utöva våld mot sin äldre syster efter att han på ryktesvägar hört att hon pratar med en pojke på rasten. Utifrån Scheff och Starrin (2017:189f.) styrs broderns beteende av den potentiella skammen som kan uppstå för honom och hans familj om han inte kontrollerar systemen. Citatet visar även hur införstådda kvinnorna är i deras roll samt att det är männen som bestämmer.

5.1.3 Hedersutsatta män i relation till hedersutsatta kvinnor

Samtliga informanter beskrev att en stor majoritet av hjälpsökande är kvinnor vilket de tror beror på att fler kvinnor än män blir hedersutsatta. Även Baianstovu et al. (2019:29) skriver att kvinnor är den numerärt största gruppen hedersutsatta samt att samhället är bättre på att uppmärksamma dessa. Enligt Christie (2001:54) kan icke-idealiska offer, i det här fallet männen, ha svårt att få andra att se dem som offer medan kvinnor som anses vara mer idealiska offer får status och uppmärksamhet för sin utsatthet. Informanterna beskriver att det även handlar om att män inte söker hjälp i lika stor utsträckning eller att stöd finns lika tillgängligt som för kvinnor, vilket enligt Christie (ibid.) kan förklaras med att icke-idealiska offer även har svårt att se sig själva som offer. Informanterna berättar att män oftast har större handlingsfrihet än kvinnor under uppväxten. Pernilla beskriver mäns frihet i relation till kvinnors:

Jag skulle säga att många killar kan berätta att deras frihet är mycket, mycket mer. Alltså de beskriver att de är ändå ganska fria i början av tonårslivet. Mycket mer än om jag jämför med tjejer. Det är inte helt ovanligt att ha en hemlig relation. [...] Och att man passar på att träffas på tider där familjerna kanske är aktiva att göra något annat med familjen, där inte han förväntas vara med. Och eftersom killar har en annan frihet, kanske har en egen bil eller har busskort, får ha hand om sina egna pengar, så möjliggör det också på vissa sätt att kunna upprätthålla en hemlig relation. Även när eller om den avslöjas så blir inte, de beskriver ju att det blir jättetufft och jobbigt men om man jämför med flickor så blir ju inte konsekvenserna lika stora.

I Pernillas beskrivning kan vi se att det kan vara en stor skillnad i kontrollen mellan män och kvinnor. Hon beskriver att män exempelvis oftare har möjlighet att upprätthålla en hemlig relation då de kan tillåtas att ha körkort och kontroll över

sina pengar till skillnad från många kvinnor. Pernilla beskriver att hon upplever att konsekvenserna för “felaktigt” beteende i flesta fall inte är lika stora för män som för kvinnor, trots att männen kan fara illa. Vidare beskriver flera informanter att det, trots större frihet, finns stor press på män att så småningom gifta sig med “rätt” kvinna. Vissa män håller enligt informanterna inte med om familjens åsikt gällande val av partner. Tolkat utifrån Necefs (1994:62) teori förstår vi att männen kan ha, genom att ha anammat delar av det stora samhällets värderingar, utvecklat en öppenhet avseende vem de får vara tillsammans med. Däremot beskriver Fia att hon upplever att män även kan ha större utrymme för att studera eller jobba innan giftermål, vilket oftast inte är aktuellt för kvinnor. Hon berättar att för dessa män kan äktenskapet “bara” vara ett väntande hot som de inte vet om familjen kommer genomföra. Fia påpekar dock att detta inte gäller män som misstänks vara, eller är, hbtq-person eftersom hotet om giftermål då ofta genomförs direkt.

5.2 Känslor och upplevelser

I följande avsnitt besvarar vi vår andra frågeställning: Vilka känslor beskriver socionomerna att pojkar och män kan uppleva när de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck?

Studiens resultat visar att socionomerna beskriver att hedersutsatta pojkar och män upplever starka känslor i förhållande till sin hedersutsatthet. Dels beskriver socionomerna att det finns en frustration i att tvingas kontrollera anhöriga samtidigt som det finns män som är kluvna i sina värderingar. Socionomerna beskriver att de upplever att män som själva blir kontrollerade ofta mår psykiskt dåligt och tampas med både skuld och skamkänslor och att många upplever en ambivalens i att lämna familjen.

5.2.1 Känslor av att leva i den dubbla rollen

Samtliga informanter beskriver att de har erfarenhet av pojkar och män som är dubbelt utsatta till följd av att de tvingas kontrollera närstående, vilket Schlytter och Linells (2010) studie också visar. Tre informanter beskriver att den dubbla rollen

uppkommer genom att männen växer upp i hederskontexten. De viktimiseras därmed utan sin vetskap (Christie 2001:53f.). Informanterna berättar att vissa män inte identifierar sig som offer för att de tidigt skolas in i beteendet. Amanda beskriver det som att det kommer med “modersmjölken” och att pojkar redan på förskolan kan tillrättavisa sina mammor och systrar och att de därför inte förstår att de blir kontrollerade. Lena beskriver sin erfarenhet av pojkar som upplever att de inte helt vill kontrollera sina systrar, men ändå delvis delar värderingarna. Hon upplever att pojkarna är splittrade i sina åsikter och berättar:

Det är inte okej att använda våld men min syster får ändå inte göra så här. Alltså att de liksom är förvirrande i sig, att dom är “å ena sidan och å andra sidan”. De vet inte riktigt vilket ben de ska stå på. Man vill någonstans inte använda våld men man vill inte att systemen ska skämma ut familjen. (Lena)

Lena beskriver att pojkarna är klivna i sina värderingar. De pendlar mellan att inte vilja utsätta sin syster för våld och förtryck men samtidigt är de måna om att bevara familjens anseende. Även tidigare forskning tyder på att vissa män inom hederskontexten ifrågasätter värderingarna men att attitydförändringar gällande hedern upplevs som enorma för dem som förväntas kontrollera närstående kvinnor (Rexvid & Schlytter 2012). Lena beskriver att pojkar som växt upp med hedersnormer har svårt att ändra värderingar och syn på normer. Det vill säga att de värderingar som finns inom den traditionella, ursprungliga etniciteten är svåra att bryta (Necef 1994:56).

Samtliga informanter beskriver att pojkar utsätts för repressalier om kravet på kontroll över kvinnliga närstående inte uppfylls och de tvingas ofta kontrollera flera samtidigt. Många informanter berättar att pojkarna ofta inte vill kontrollera men att de känner sig tvingade utifrån släkten, pappan, kontexten och traditionen. Informanterna beskriver att de har erfarenhet av att det ligger ett stort ansvar på pojkarna att se till så att flickorna följer hedersnormer. Karin berättar:

Och den här brodern som inte gick på skolan, han var så frustrerad över de här bilderna så han stod bokstavligen och dunkade huvudet in i väggen av frustration. För att det var så mycket ryktesspridning kring den här flickan. Men när man hör det då förstår man ju vilket oerhört ansvar det är på de här pojkarnas axlar och vilken frustration det är då, när då inte flickorna följer dem normerna eller utmanar eller så. (Karin)

Här beskriver Karin ansvaret som pojkarna har. Brodern blir frustrerad till följd av stress över att han inte kontrollerat sin syster i tillräckligt hög grad. Systemen riskerar att skapa dåligt rykte för familjen och därmed skada familjens anseende. Ser vi det utifrån Scheff och Starrins (2017:188ff.) resonemang om skam och sociala interaktioner, upplever killen ett hot mot hans sociala band. Han känner skam eftersom han vet att flickans handlingar kan påverka både hans relation till familjen och familjens relation och anseende i förhållande till andra.

5.2.2 Känslor av att bli kontrollerad

Samtliga informanter har erfarenhet av att pojkar och män som kontrolleras mår mycket dåligt och upplever att det främst är psykiskt påfrestande. I informanternas beskrivningar framkommer det att dessa män bland annat har ångest, oro, PTSD och ensamhetskänslor. Negativa känslor som nedstämdhet, rädsla och stress är också vanligt. Pernilla beskriver sina erfarenheter av män som sökt hjälp:

Många kan inte sätta ord på att man kontrolleras utan jag upplever att vi vuxna som säger att det är så. Utan det är ju deras livsvärld. Ofta pratar de om att det är mycket press hemma, att det är stressigt, att de har svårt att sova, att det är mycket. Eller att man kommer in och berättar att man är kär i någon som familjen aldrig skulle acceptera, alltså att problemet handlar om att man inte får välja kärlek själv eller får gifta sig med någon eller tvingas att göra slut med någon. (Pernilla)

Pernilla berättar att det kan vara svårt att sätta ord på känslor och upplevelser. Ibland vet männen inte om att de blir kontrollerade eftersom det är deras vardag. Enligt Christie (2001:54) kan fenomenet förklaras med att de inte ses som offer och därför även har svårt att se sig själva som utsatta. Pernilla uppger att männen kan behöva någon som berättar för dem att de kontrolleras. Vidare beskriver Pernilla, liksom andra informanter, att män ofta inte pratar direkt om sin utsatthet, utan berättar att de känner sig stressade, pressade och upplever sömnsvårigheter.

Som tidigare framkommit, beskriver informanterna att de upplever att hbtq-personer är extra utsatta, vilket påverkar deras psykiska hälsa. Informanterna beskriver att det är vanligt männen inte berättar eller pratar om sin homosexualitet för att det anses vara skadligt för familjens anseende. Informanterna lyfter vidare vikten av att framstå som maskulin, vilket även Kullberg och Sillmarks (2017)

studie lyfter. Karin uppger att “de växer ju upp i en miljö där de lär sig att hata homosexualitet långt innan de själva vet att de är det. Så att det växer ju liksom ett självhat som man inte har bett om”. Andra informanter beskriver också att de har erfarenhet av att homosexuella män är stigmatiserade och att människor inom hederskontexten i hög utsträckning är homofobiska, vilket Lena har erfarenhet av:

Det är också en förnedrande känsla att någon vill kontrollera en eller gifta bort en då. Alltså den här killen som var hbtq-person som hade kommit till Sverige då mårde inge bra. Han hade varit jätte, jätte utsatt av sin familj i många år och han var ju i ganska dåligt skick. Så han behövde ju verkligen ha en psykologkontakt utöver den kontakten vi hade för han mårde inge bra. (Lena)

Lena beskriver en ung man som blivit utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck under en lång period. Hans familj kontrollerade honom och ville gifta bort honom för att ändra eller dölja hans normbrytande beteende. Familjen ansåg att sonens sexualitet skämde ut familjen eftersom han stack ut från hedersnormen. I detta fall resulterade familjens skamkänslor och sonens skuldskänslor i att han tvingades flytta från sin familj (Scheff & Starrin 2017:189f.).

5.2.3 Känslor av att inte bli förstådd

Utöver psykisk ohälsa som grundar sig i att bli kontrollerad beskriver informanterna att männens mående påverkas av att inte bli förstådd eller accepterad av anhöriga. Flera lyfter att de har erfarenhet av män som mår psykiskt dåligt över sin situation för att de inte får sina rättigheter tillgodosedda, inte får vara den de vill vara och inte få uttrycka vem de är. Flertalet informanter beskriver att de träffar män som exempelvis tvingas göra slut med partners på grund av att familjen inte ger sitt godkännande. Det är även vanligt att ha en hemlig partner. Vidare berättar flera informanter att de har erfarenhet av män som håller sin normbrytande sexualitet hemlig på grund av att den inte är accepterad. Karin beskriver sina erfarenheter av män som inte blir förstådda:

En ambivalens är ju väldigt vanligt. Det kanske inte är det dem säger spontant, använder sig av det uttrycket. Men det är vad man upptäcker i samtalet med dem, är ju ofta en väldigt stark ambivalens. Man kan beskriva en jättebesvärlig utsatthet som har gjort en oerhört olycklig men man är ändå inte beredd att ta avstånd från sin familj. Man är inte så där “äsch jag vill lämna dem för att de är dumma mot mig”, utan man skulle önska att det löste sig. Alltså man bär ju på en önskan på att ens familj ska förändras och börja älska en istället, som man är.
(Karin)

Karin beskriver en utsatthet i form av att pojkarna inte blir förstådda och accepterade av familjen. De vill att anhöriga ska förstå och acceptera att man själv vill bestämma över sitt liv och hur man vill leva det, vilket även Rexvid och Schlytters (2012) studie visar. Även andra informanter beskriver svårigheten i att ändra familjens åsikt eftersom det kollektivistiska tänkandet och hedersnormen är hårt inpräntad. Ser vi självbestämmanderätten ur Necefs (1994:56) teori om etnicitet, handlar det om att männen vill bli mer självständiga och därmed gå ifrån familjens traditionella etnicitet. Necef (1994:62) menar att den traditionella etniciteten med den etniska essensen bleknar mellan generationer och att individen allteftersom börjar tvivla och ifrågasätta vissa traditionella värderingar. Den första generationens värderingar är dock svårare att påverka vilket även informanterna beskriver.

Även männens relation till familjen kan påverkas av att inte bli förstådd eller accepterad av anhöriga. Samtliga informanter beskriver att relationen mellan hedersutsatta och deras familjer påverkas negativt om mannen motsätter sig hedersnormer och ytterligare informanter har erfarenhet av pojkar som är ambivalenta i sina känslor. Dem är olyckliga men vill ändå inte vill ta avstånd från familjen. Informanterna beskriver att dessa pojkar bär på en önskan om att familjen ska förändras och börja älska dem för den de är. Anna berättar om hennes erfarenhet:

Och att det är väldigt svårt att det är en familj som man också har väldigt goda känslor för, som utövar det här förtrycket. Så det gör att många vi möter har de här dubbla känslorna kopplade till sin situation och att man känner väldigt mycket skam och skuld till det. Skuld över att man ser sig själv som den ansvariga för problematiken [...] Att det är dig det är fel på. Och skuld över att man kanske behöver gå emot sin familj och bryta med dem. [...] Skuld bara över att det är någonting här som vi kommer, som vi ser så olika på men som är så viktigt för mig som person. Och att ens familj inte alltid kan acceptera det. Så det är väldigt mycket den här ambivalensen kring hur man ska göra och just det här att det är personer som man också älskar som sårar en som mest och gör de här hemska sakerna mot en. (Anna)

Här beskriver Anna den ambivalens och splittring som pojkarna upplever, att älska sin familj och känna tillhörighet till dem, men samtidigt känna skuld. Utifrån Cooley (1922:106f.) kan vi förstå att skulden uppstår som resultat av att pojken, enligt sitt samvete, ses som ansvarig för problemet och att han har betett sig "felaktigt". Det uppstår även skam för pojken till följd av en verklig brist på respekt från sina familjemedlemmar (Scheff & Starrin 2017:190). I detta fall eftersom familjen inte kan acceptera mannen för den han är och vill vara. Informanterna beskriver vidare sina erfarenheter av pojkar som kan behöva lämna familjen om våldet och förtrycket blir ohållbart. Anna berättar att pojkarna kan bli splittrade i hur de ska hantera sin utsatthet eftersom det kan handla om att behöva bryta helt med familjen. Utifrån Necefs (1994:56f.) teori kan vi här se värdet av kollektivismen som familjens traditionella etnicitet präglas av, genom att pojkarna har svårt att tänka sig ett liv utan sin familj eftersom de är uppvuxna i en kontext där familjen är det viktigaste.

5.3 Hjälps och stöd

I följande avsnitt besvarar vi vår tredje frågeställning: Vilken hjälp beskriver socionomerna att hedersutsatta pojkar och män efterfrågar och får de den hjälpen?

Studiens resultat visar att socionomerna beskriver att hedersutsatta pojkar och män som söker stöd önskar att få rådgivning, öppna sig, ventileras och träffa någon som lyssnar. Vidare beskriver socionomerna att träffa någon som förstår och har erfarenhet om heder upplevs vara uppskattat. Socionomerna beskriver att det finns svårigheter och problematik med hjälpen då en stor andel män inte söker hjälp och det finns ett bristfälligt utbud för hjälpinsatser riktade till män.

5.3.1 Hjälp och stöd som efterfrågas

När det kommer till hjälp och stöd beskriver informanterna att den hedersutsatta känner lättnad av att få prata med någon om sin situation. Informanterna berättar att de uppfattar att många män vill öppna sig, ventileras och träffa någon som lyssnar. Vissa beskriver att män söker hjälp för att få samtalsstöd i syfte att bearbeta tidigare upplevelser och nuvarande mående. Andra informanter berättar att de önskar rådgivande samtal för att prata om tankar gällande egenskydd, riskfyllda situationer, vad de ska göra om folk får reda på att de har en normbrytande sexualitet samt vad som kan vara viktigt att tänka på. De flesta informanter beskriver vidare att männen vanligtvis känner sig ensamma i sina känslor och i sin utsatthet. Utifrån Christies (2001:47ff.) teori kan känslorna grundas i att de inte förstår att andra män också är offer eftersom samhället anser att de är icke-idealiska offer. Amanda berättar sina erfarenheter om detta:

Alla vi träffar skulle jag säga tycker att det är väldigt skönt att man har kompetens i vad det innebär att vara utsatt och komma från den där kontexten. De tycker det är väldigt skönt att möta någon där de känner, ja men "hon förstår vad jag pratar om". Och så kan man också använda sig av det här att "ja men när jag träffade andra som kom från liknande situation, de beskriver det här och det här. Kan du känna igen dig i det?". Och då är det alltid bara "ja, precis så är det". (Amanda)

Amanda beskriver att de som söker hjälp upplever en trygghet och lättnad av att prata med en person som har kompetens och erfarenhet av hederskontexten. Precis som andra informanter, har Amanda erfarenhet av att det känns avlastande att tala med någon som kan förmedla att de utsatta inte är ensamma i sin situation och att få en insikt i att många andra också lever under liknande omständigheter. Tre informanter beskriver att unga män ofta lever med känslor av att vuxenvärlden inte begriper vilka känslor de upplever, och många gånger har de inte pratat om sin utsatthet med någon tidigare. Pernilla förklarar hur ungdomar kan tänka innan de får hjälp:

Att få bli avlastad ur de känslorna är det många som vill bli helt enkelt, att prata med någon som för en stund kan lyfta bort de här ganska tunga skuld- och skamkänslorna. [...] Syftet är att testa att berätta sin berättelse: "Vad är det en vuxen säger?", "Hur bemöter en vuxen en?", "Vad tycker vuxna om det här", "Är jag ensam?", "Vad känner andra?" och så. (Pernilla)

Det som beskrivs är att vuxna har ett stort ansvar för att den hjälp och stöd som unga behöver, finns att tillgå. I Pernillas berättelse ser vi att pojkarna har en rädsla för att andra ska döma deras historia. I relation till Trost och Levins (2018:55f.) förståelse av Cooleys (1922:107) begrepp spegeljaget, hindras pojkarna från att våga berätta av andras föreställningar om dem. Därför kan det vara skönt att testa sin berättelse på trygga personer. Majoriteten av informanterna beskriver vidare att de många gånger arbetar med att stötta drabbade utifrån aktuell situation. Anna berättar att det är upp till stödverksamheterna att stötta män i att utforska resurser och se till att de får rätt hjälp.

5.3.2 Hjälpen och stödets problematik

Samtliga informanter beskriver att det kan vara en utmaning för pojkar och män inom hederskontexten att få nödvändig hjälp och stöd. Informanterna beskriver att de upplever att män sällan söker hjälp och att det finns ett stort mörkertal vilket det finns flera anledningar till. De flesta upplever att männen inte är beredda på att ta konsekvenserna av vad som skulle kunna ske om någon fick reda på att han får hjälp. De beskriver att det exempelvis kan handla om rädsla över att en anhörig eller familjemedlem ska se honom gå in på ett socialkontor. Lena berättar att hon upplever att män ” hittar andra vägar” till följd av att konsekvensen kan komma att bli att den utsatta behöver lämna familjen. Två informanter beskriver att de har erfarenhet av att männens normer och värderingar påverkar huruvida de söker hjälp eller inte och enligt Pernilla handlar det bland annat om att maskulinitetsnormen och det kollektivistiska tänket påverkar de utsattas vilja och möjlighet att söka hjälp:

Det är verkligen en liten grupp som pratar om det, för en del av att leva i en machokultur och leva i ett patriarkat eller patriarkal familjestruktur, det är ju också att inte prata om sina känslor. Alltså en del av hederskulturen och ett kollektivistiskt familjetänk är ju att du inte ska tänka själv. Det gäller ju alla i familjen och därför är det ju, tänker jag, extra svårt att träffa eller möta den här målgruppen, alltså unga pojkar eller män därför att de är ju under sin, uppväxt till att formas till en riktig man i en familjens ögon. (Pernilla)

Här beskrivs att pojkarna växer in i en machokultur präglad av ett kollektivistiskt tänk och ett patriarkat som är en viktig del av familjens traditionella etnicitet (Necef

1994:56) där det enligt Pernilla ingår att pojkarna formas till att inte prata om sina känslor. Även Rexvid och Schlytters (2012) studie visar att pojkar inom hederskontexten har socialiserats och vuxit in i hedersnormer samt familjens uppförandekod. Enligt Trost & Levin (2018:53f.) kan vi förstå detta som att pojkarnas värderingar och tankesätt är beroende av den kultur de växt upp och fortsatt befinner sig i. Pernilla beskriver att det ingår i kulturen att inte tänka på vad de själva tycker eller känner, utan att kollektivismen styr detta.

Flera informanter beskriver att det finns ett bristfälligt utbud av hjälp. Anna berättar att det kan handla om att män inte blir erbjudna stödet och uppger att hon sällan har direktkontakt med män som lever i den dubbla utsattheten. Karin berättar att stödet i Sverige behöver utvecklas och att det exempelvis inte finns någon traumabehandling samt att det alltid är långa köer till BUP. Anna beskriver sina erfarenheter av problematiken:

Just män är extra sårbara för att det inte finns samma resurser i samhället och samma skyddsnet för dem. För man upptäcker inte eller man ser inte deras historia som lika allvarlig eller att man kanske inte ens ser deras problematik. Det finns inte insatser riktade till män i lika hög utsträckning. Vi har haft ärenden där det varit partners som blivit hotade och utsatta men har blivit nekade skyddat boende och där vi upplever att det kan bero på att man faktiskt har det könet man har. För att man inte tar mäns upplevelser av våld på lika stort allvar.
(Anna)

Anna berättar här att hedersutsatta män är extra sårbara till följd av att samhället inte har tillräckligt med resurser och skyddsnet för målgruppen. Detta upplever Anna beror på att vi inte ser lika allvarligt på män som offer. Anna berättar vidare att hon har erfarenhet av män som inte fått adekvat hjälp eller blivit trodda på, enbart för att de är män. Likaså tyder även tidigare forskning på att män som offer i en hederskontext riskerar att glömmas bort till följd av att samhället har förutfattade meningar om att offret är en heterosexuell kvinna (Baianstovu et al. 2019:21). I relation till Christie (2001:48) kan män likställas med icke-idealiska offer eftersom de anses ha styrkor och makt. På grund av detta uppfattar eller förstår inte samhället att de behöver hjälp.

Flera informanter beskriver vidare att män som behöver hjälp av socialtjänsten inte tas på lika stort allvar. En informant har berättat om en man som blev placerad på ett härbärke istället för på ett skyddat boende. När mannen ringde socialtjänsten

trodde de inte på honom och socialsekreteraren svarade att “jag tror att du säger sådär bara för att du vill ha ett bättre boende”. En annan informant beskriver sina erfarenheter av utsatta män som blivit nekade skyddat boende till följd av deras kön. Baianstovu et al. (2019:36) menar också att våldsutsatta män har sämre möjligheter att bli sedda, trodda och få adekvat stöd. De riskerar att misstros och avvisas när de väl söker hjälp till följd av att personer som inte lever upp till den stereotypa offerbilden diskrimineras av socialtjänsten (Baianstovu et al. 2019:236). Utifrån Christies (2001:47ff.) teori kan detta bero på att män har svårt att få andra att se dem som utsatta eftersom de inte uppfyller kraven för att kännetecknas som idealiska offer.

6 Avslutande diskussion

I detta avslutande avsnitt summerar vi studiens resultat och kopplar samman detta till syftet och frågeställningarna. Vidare redogör vi för betydelsen av resultaten i relation till socialt arbete och tidigare forskning. Avslutningsvis diskuterar vi kort metodologiska konsekvenser och ger förslag på vidare forskning inom området.

Syftet med studien var att utifrån beskrivningar från socionomer som arbetar hjälpsamt och stödjande med hedersutsatta inom kommunala och ideella verksamheter, undersöka hedersutsatta pojkar och mäns upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck. Vår första frågeställning berörde vilka orsaker till och former av hedersrelaterat våld och förtryck som socionomerna beskriver att hedersutsatta pojkar och män upplever. Resultatet visar att socionomerna beskriver att maskulinitets-, hetero- och cisnormen är starkt framträdande inom hederskontexten. Om en man bryter mot någon av dessa anses familjens heder skadas och socionomerna upplever att familjen då kan utsätta sonen för våld och förtryck för att försöka få honom att agera så som de vill. Socionomerna uppger att hbtq-personer riskerar att drabbas extra hårt. Vidare beskriver socionomerna att de vanligaste formerna av förtryck för män är psykiskt, fysiskt och socialt våld samt olika former av påtvingade äktenskap. De berättar även att den dubbla utsattheten som offer och utövare är även vanlig för män inom hederskontexten.

Vår andra frågeställning berörde vilka känslor socionomerna beskriver att pojkar och män kan uppleva när de utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Resultatet visar att socionomerna beskriver att män som blir kontrollerade kan må dåligt i form av upplevelser av stress, press och oro. Socionomerna uppger att de som tvingas kontrollera sina systrar har ett stort ansvar för att kvinnorna följer hedersnormer och att det kan vara stressande och frustrerande om kvinnorna anses "skada" familjens anseende. Socionomerna beskriver vidare att männen riskerar att utsättas för repressalier om de motsätter sig tvånget. Socionomerna berättar även att män inte alltid upplever att de kontrollerar sina anhöriga eftersom de växer upp och socialiseras in i rollen. De beskriver att hedersutsatta män kan uppleva en frustration och besvikelse över att inte bli accepterade och förstådda av familjen som den person de är.

Vår tredje frågeställning berörde vilken hjälp socionomerna beskriver att hedersutsatta pojkar och män efterfrågar och om de får den hjälpen. Resultatet visar att socionomerna beskriver att männen uppskattar att få ventilera, öppna sig och träffa någon som lyssnar. Detta efterfrågas oftast i form av stödsamtal eller rådgivande samtal om hur de ska tänka eller agera i olika situationer. Flera socionomer beskriver att det kan vara avlastande att få prata med någon som har kunskap och erfarenhet om heder. Socionomerna beskriver att många män inte söker hjälp eftersom en del av maskulinitetsnormen och det kollektivistiska tänkande går ut på att inte visa sig svag eller att tänka själv. Vidare berättar socionomerna att det finns ett bristfälligt utbud av hjälp till män och få resurser.

Studiens resultat är viktiga dels för att öka förståelsen om hederskontexten, dels för att bryta fördomen och få samhället att förstå att det inte enbart är den heterosexuella kvinnan som faller offer för hederskontexten. I dagsläget finns en lucka inom forskningen om framförallt män som offer inom hederskontexten. Till följd av debatten huruvida heder är ett kulturellt fenomen eller inte, har heder som forskningsområde varit tabubelagt eftersom vissa forskare varit rädda för att uppfattas som rasistiska vid diskussion om ämnet. Vi anser att det är viktigt att presentera forskning som öppet diskuterar olika sidor av heder och orsaker till våldet och förtrycket. I vår studie har vi därför valt att ge perspektiv och insikt om hur debatten och forskning påverkar samhällets kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck. Genom att presentera socionomens beskrivningar och erfarenheter om på vilka sätt pojkar och män kan utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck bidrar vi till en ökad möjlighet att kunna fånga upp och hjälpa målgruppen. Studien ger också en ökad förståelse om heder och mannens roll i hederskontexten vilket kan bidra till att attityder och värderingar i förhållande till heder kan utmanas eller ändras.

Hedersrelaterat våld och förtryck behöver fortsatt utforskas för att täppa till den existerande kunskapsluckan om hederskontexten. Bland annat ser vi att det behövs mer övergripande forskning som utgår från större grupper hedersutsatta för att se samhällsproblemets omfattning. Vi anser även att bredare kunskap om hedersutsatta män behövs och utifrån socionomernas upplevelser förstår vi att normbrytande grupper såsom hbtq-personer och personer med fysiska eller intellektuella funktionsvariationer behöver utforskas. Detta är nödvändigt för att

synliggöra alla hedersutsatta grupper. Vidare behövs forskning om preventiva metoder för att kunna arbeta direkt från roten av problemet. I nuläget fokuserar samhället på att hjälpa utsatta inom hederskontexten men vi anser att samhället också behöver nå våldsutövarna och arbeta med att ändra attityder och värderingar för att stoppa våldet och förtrycket. Vår studie utgår av olika skäl som angetts i metodavsnitten från socionomens erfarenheter av hedersutsatta pojkar och män. För att få en mer detaljerad inblick i männens perspektiv och upplevelser måste grupper intervjuas direkt. Det är därför viktigt att vidare forskning även inkluderar och utgår direkt från den hedersutsattas upplevelser.

7 Referenser

Andersen, Torbjörn Herlof (2013) Against the wind: Male victimization and the ideal of manliness. *Journal of Social Work*, 13 (3): 231–247.

Andersson, Bahareh (2012) *Även pojkar faller offer för hedersförtryck*.
<https://www.svt.se/opinion/aven-pojkar-faller-offer-for-hedersfortryck>. Hämtat: 2021-12-03.

Baianstovu, Rúna, Sofia Strid, Hanna Cinthio, Emmie Särnstedt Gramnes & Jan-Magnus Enelo (2019) *Heder och samhälle - Det hedersrelaterade våldets och förtryckets uttryck och samhällets utmaningar*. Örebro: Örebro University Press.

Borchgrevink, Tordis (2004) *Dishonourable integration: Between honour and shame*. AMID Working Paper Series 36/2004.

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3 Uppl. Stockholm: Liber AB.

Christie, Nils (2001) Det idealiska offret. I: Malin Åkerström & Ingrid Sahlin (red.) *Det motspänstiga offret*. Lund: Studentlitteratur AB.

Cooley, Charles Horton (1922) *Human nature and the social order*. New York: Scribner.

Dim, Eugene Emeka (2020) Experiences of Physical and Psychological Violence against Male Victims in Canada: A Qualitative Study. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 65 (9):1029–1054.

Eldén, Åsa (2003) *Heder på liv och död - våldsamma berättelser om rykten, oskuld och heder*. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Göran Ahrne (2015) Intervjuer. I: Göran Ahrne & Peter Svensson (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. 2 Uppl. Stockholm: Liber AB

- Kullberg, Christian & Mikael Sillmark (2017) Reluctant Help-Seekers and Agentic Victims - Swedish Social Workers' Talk about Young Men Victimised by Violence. *Practice*, 29 (4): 259–277.
- Lincoln, Yvonna S. & Egon G. Guba (1985) *Naturalistic Inquiry*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Nationellt centrum för kvinnofrid (2010). *Hedersrelaterat våld och förtryck - en kunskaps- och forskningsöversikt*. <https://nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/hedersrelaterat-vald-och-fortryck/>. Hämtat: 2021-11-01.
- Necef, Mehmet Ümit (1994) Hur ska det gå med min etniska identitet som turkisk invandrare i den här röran? I: Oscar Hermer (red.) *Kulturen i den globala byn*. Lund: Ægis Förlag.
- Neéman-Haviv, Vered (2021) Israeli Arabs' acculturation patterns and attitudes toward honor killings. *International Journal of Intercultural Relations*. 85:104–111.
- Rennstam, Jens & David Wästerfors (2015) *Från stoff till studie. Om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Rexvid, Devin & Astrid Schlytter (2012) Heroes, hymen and honour: A study of the character of attitude change among male youth with their roots in an honour-based context. *Review of European Studies*, 4 (2): 22–32.
- Scheff, Thomas J. & Bengt Starrin (2017) Ett emotionssociologiskt perspektiv på sociala problem: skam och utsatthet. I: Anna Meeuwisse & Hans Swärd (red.) *Perspektiv på sociala problem*. Andra uppl. Stockholm: Natur & Kultur.
- Schlytter, Astrid & Devin Rexvid (2016) *Mäns heder - Att vara både offer och förövare*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Schlytter, Astrid & Hanna Linell (2010) Girls with honour-related problems in a comparative perspective. *International journal of social welfare*, 19 (2): 152–161.

Schlytter, Astrid, Sara Högdin, Mariet Ghadimi, Åsa Backlund & Devin Rexvid (2009) *Oskuld och heder - En undersökning av flickor och pojkar som lever under hedersrelaterad kontroll i Stockholm stad – omfattning och karaktär*. Stockholm: Stockholms stad.

Sedem, Mina & Laura Ferrer-Wreder (2014) Fear of the Loss of Honor: Implications of Honor-Based Violence for the Development of Youth and Their Families. *Child & Youth Care Forum*, 44 (2): 225–237.

Socialstyrelsen (2019) *Ett liv utan våld och förtryck*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen (2020) *Hedersrelaterat våld och förtryck*. <https://www.socialstyrelsen.se/stod-i-arbetet/vald-och-brott/hedersrelaterat-vald-och-fortryck>. Hämtat: 2021-11-01.

Trost, Jan & Irene Levin (2018) *Att förstå vardagen. Med utgångspunkt i symbolisk interaktionism*. Femte uppl. Lund: Studentlitteratur AB.

Ungdomsstyrelsen (2009) *Gift mot sin vilja*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Vetenskapsrådet (2017) *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Wikan, Unni (2003) *For ærens skyld: Fadime till eftertanke*. Oslo: Universitetsforlaget.

8 Bilagor

Bilaga 1 - Informationsmejl till socionomer

Hej!

Jag, Amalia Sterky, och min vän Ebba Sandwall studerar på socionomprogrammet i Lund och ska nu i höst skriva vårt examensarbete. Vi tycker att hedersrelaterat våld och förtryck är ett viktigt samhällsproblem och har därför valt att skriva om detta. Vår tanke är att lyfta hur pojkar/män och hbtq-personer beskriver sina upplevelser av att vara utsatta av hedersrelaterat våld och förtryck då deras röster sällan blir hörda. Vi skulle vilja prata med personer som arbetar eller har arbetat med pojkar/män eller hbtq-personer för att få ta del av deras erfarenhet.

Vi vänder oss därför till er för att höra om ni har erfarenhet av detta och skulle vilja ställa upp på en intervju? Om inte skulle vi vara väldigt tacksamma om ni har några idéer eller tips på andra organisationer eller personer som vi kan vända oss till.

Tack på förhand,

Amalia Sterky & Ebba Sandwall

Bilaga 2 – Information inför deltagande

Vi skriver om pojkar och män som offer inom hederskontexten. Syftet med studien är att utifrån beskrivningar från socionomer som arbetar hjälpande och stödjande med hedersutsatta inom kommunala och ideella verksamheter, undersöka hedersutsatta pojkars och mäns upplevelser av hedersrelaterat våld och förtryck.

Deltagandet är helt frivilligt och du kan när som helst avbryta din medverkan. Det är även okej att hoppa över frågor. Ingen annan än vi kommer att få ta del av det du berättar. Du och den informationen du berättar kommer att vara helt anonymiserat.

Redovisningen av resultatet kommer att ske så att ingen individ kan identifieras. Resultatet kommer att vara i form av ett examensarbete. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer det att publiceras i databasen LUP vid Lunds universitet.

Är det okej om intervjun spelas in och transkriberas? Inspelningarna och den utskrivna texten kommer att förstöras när examensarbetet är godkänt.

Har du frågor om studien är du välkommen att höra av dig till någon av oss.

Samtycker du till ovanstående information?

Bilaga 3 – Intervjuguide

Bakgrund:

- Beskriv din yrkesroll och var du arbetar.
- Hur länge har du arbetat i verksamheten?
- På vilket sätt arbetar du med hedersrelaterade frågor?
- Hur lång erfarenhet har du av att arbeta med hedersproblematik?

Former av hedersrelaterat våld och förtryck:

- Enligt dina erfarenheter, vilka former av hedersrelaterat våld och förtryck utsätts män för? Ge exempel.
- Enligt din erfarenhet, vilka former av heder skulle du säga är vanligast att män utsätts för?
- Vilka/vem är de vanligast förekommande förövarna? Ge exempel.
- På vilka sätt tvingas män att utsätta andra för hedersförtryck? Ge exempel.
- Vilka/vem är de vanligast förekommande offren när männen är utövare?

Beskrivning av upplevelser:

- Hur beskriver männen att deras vardagliga liv kontrolleras?
- Hur beskriver männen att deras sexualitet kontrolleras?
- Hur beskriver männen att deras val av relationer kontrolleras?
- Vad för känslor beskriver hedersutsatta män att de upplever?

Konsekvenser av hedersutsatthet:

- Vad för eventuella konsekvenser får männen om de inte upprätthåller familjens heder på det sätt som familjen önskar?
- Vad för eventuella konsekvenser får männen om de motsätter sig att kontrollera andra? (Exempelvis mot systrar eller släktingar).
- Hur påverkar hedersrelaterat våld och förtryck männens liv i längden? (Framtida relationer etc.?)
- Vilken typ av hjälp upplever du att hedersutsatta män önskar och behöver?
- Tror du att män upplever ett motstånd när de söker hjälp för hedersutsatthet på grund av sitt kön? På vilket sätt i så fall?

Övrigt:

- Vad tänker du om diskussionen kring huruvida heder är ett kulturrelaterat fenomen eller inte? Hur tror du att det har påverkat arbetet kring heder i Sverige?
- Vad tycker du är viktigast att vi tar med oss om pojkar och män som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck?
- Finns det något du vill tillägga?